

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему «Управління кредитним портфелем АТ КБ «ПриватБанк» в
сучасних умовах»

Виконав: студент 2 курсу групи 8.0722-фк
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування, освітня програма фінанси і кредит

Д.І.Ганюков

Керівник к.ф.-м.н., доцент Кисільова І.Ю.

Рецензент д.е.н., професор Крилов Д.В.

Запоріжжя – 2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Освітній рівень магістр
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма фінанси і кредит

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ А.П. Кущик

« ____ » _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Ганюкову Дмитру Івановичу

1. Тема роботи: «Управління кредитним портфелем АТ КБ «ПриватБанк» в сучасних умовах»
керівник роботи: Кисільова Інна Юріївна, к.ф.-м.н., доцент
затверджені наказом ЗНУ від 01 травня 2023 р. № 650-с.
2. Строк подання студентом роботи: 10 листопада 2023 р.
3. Вихідні дані до роботи: дані фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк», Державної служби статистики України, а також монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): визначити сутність, та фактори, які впливають формування кредитного портфеля комерційного банку; визначити основні методи управління та оцінки якості кредитного портфеля комерційного банку; провести оцінку фінансового стану АТ КБ «ПриватБанк»; провести аналіз складу кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк»; запропонувати заходи для мінімізації підвищення кредитного ризику в сучасних умовах.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 10 рис., 13 табл. і 12 формул.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Кисільова І.Ю., доцент	8.08.2023 р.	8.08.2023 р.
2	Кисільова І.Ю., доцент	11.09.2023 р.	11.09.2023 р.
3	Кисільова І.Ю., доцент	02.10.2023 р.	02.10.2023 р.

7. Дата видачі завдання: 20 червня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	20.06.2023 р. – 31.07.2023 р.	виконано
2.	Виконання вступу	1.08.2023 р. – 07.08.2023 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	08.08.2023 р. – 10.09.2023 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	11.09.2023 р. – 1.10.2023 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	2.10.2023 р. – 19.10.2023 р.	виконано
6.	Формулювання висновків	20.10.2023 р. – 1.11.2023 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	2.11.2023 р. – 9.11.2023 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	10.11.2023 р.	виконано

Студент _____ Д.І.Ганюков
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ І.Ю. Кисільова
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ І.О. Щєбликіна
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 96 с., 10 рис., 13 табл., 70 джерел, 3 додатки.

Об'єктом дослідження є кредитний портфель банку АТ КБ «ПриватБанк»

Предмет дослідження – сукупність фінансових відносин, що виникають у процесі управління якістю кредитного портфелю банку.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є аналіз та внесення пропозицій що до управління кредитного портфеля банку в сучасних умовах що ґрунтується на теоретичному опануванні методів аналізу ризиків та управління ними.

Завдання кваліфікаційної роботи магістра є визначення методів управління та оцінки кредитного портфеля банку, аналіз фінансового стану кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» та розробка рекомендація що до напрямків зниження рівня проблемних кредитів та методу ліквідації токсичних активів банку та в банківській системі.

Методи дослідження: аналіз кредитних ризиків, статистичний, порівняльний, портфельний аналіз та узагальнення.

Одержані результати: виявлено нові кредитні ризики та запропоновано шляхи уникнення або зменшення їх впливу для кредитного портфеля, також винесена пропозиція що до доповнення структури АТ КБ «ПриватБанк» новим відділом для управління токсичними активами банку та банківської системи в цілому.

КРЕДИТНИЙ ПОРТФЕЛЬ, КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК, ЯКІСТЬ
КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ, КРЕДИТНИЙ РИЗИК, ДОХІДНІСТЬ, СКОРИНГ,
РЕЗЕРВ

SUMMARY

Qualified work: 96 pp., 10 fig, 13 tab, 12 formulas, 3 annex 70 references.

In times of economic and political instability, long-term lending has become even more claimed by the banking system. The main reasons for this phenomenon are high inflation rates and increased credit risks, so at the same time, banks paid more attention to short-term loans aimed at trade operations. This trend is evident due to a decrease in the volume of consumer and mortgage loans to individuals with a long repayment period. In turn, these credit operations form the bank's loan portfolio, and fluctuations in the ratio of loan types call into question the quality of this portfolio.

The object of investigation is the loan portfolio of JSC CB «PrivatBank» for 2020 - 2022.

The subject of investigation is the totality of financial assets that arise from the process of managing the bank's loan portfolio.

The purpose of the master's thesis is to generalize theoretical methods and approaches to the assessment of the bank's loan portfolio and develop recommendations for managing the loan portfolio in modern conditions of Ukraine.

To achieve the set goal, the following tasks were defined and performed:

- consider the characteristics of defining the bank's credit portfolio and its structure;
- analyze the main elements that affect the quality of the bank's loan portfolio;
- describe the methods of assessing the quality of the bank's loan portfolio;
- review legal norms and legislative aspects that establish rules and regulate transactions related to the bank's loan portfolio;
- to provide a general description and make an analysis of the financial condition of JSC CB "PrivatBank";
- perform an analysis of the bank's loan portfolio;
- propose adjustments to the lending process during the current crisis in the country;

–development of the creation of a department for the liquidation of toxic assets of JSC CB "PrivatBank" and the banking sector as a whole.

The master's qualification is based on the use of important methods for managing the bank's loan portfolio, analysis of the financial status of the loan portfolio of JSC KB "PrivatBank" and development of recommendations for directly reducing the level of problem loans and the liquidation method release of toxic assets to the bank and in the banking system.

Research methods: analysis of credit risks, statistical, level, portfolio analysis and accounting.

Results: new credit risks have been identified and a unique approach or change has been made for the loan portfolio, and a proposal has been made to expand the structure of JSC CB PrivatBank with a new branch for managing toxic assets for the bank and banks this system as a whole.

The practical significance of the obtained results of the diploma research lies in the identification of credit risks during the current crisis in Ukraine, and proposals for ways to minimize losses in crediting the population and stabilize the country's banking sector.

LOAN PORTFOLIO, COMMERCIAL BANK, LOAN PORTFOLIO
STRUCTURE, CREDIT RIZIK, YIELD, SCORING, RESERVE

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ.....	11
1.1 Сутність кредитного портфелю банку та її зміст.....	11
1.2 Специфіка управління кредитним портфелем банку.....	18
1.3 Методики оцінювання ефективності управління кредитним портфелем.....	23
2 АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ З УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ В АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	37
2.1 Оцінка фінансово-економічної діяльності АТ КБ «ПриватБанк».	37
2.2 Аналіз ефективності управління кредитним портфелем в АТ КБ «ПриватБанк».....	51
3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	69
3.1 Пропозиції щодо вдосконалення управління кредитним портфелем в АТ КБ «ПриватБанк».....	69
3.2 Стратегія скорочення кількості проблемних кредитів.....	76
ВИСНОВКИ	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	87
ДОДАТКИ	94

ВСТУП

На поточний час управління кредитним портфелем відіграє вирішальну роль у сучасних фінансових установах, дозволяючи їм ефективно орієнтуватися на динаміку ризику та винагороди, пов'язану з кредитною діяльністю. У світі, де економічна невизначеність, нестабільність ринку та соціально-політичні збої стали нормою, ефективне управління кредитним портфелем стає вирішальним для забезпечення стабільності та зростання фінансових установ.

Під час економічної та політичної нестабільності кредитування на довгостроковий період стала ще більш затребувана для банківської системи. Головними причинами цього явища становлять високі темпи інфляції та підвищення кредитних ризиків, тому в той же час банки більше уваги приділяли короткостроковим кредитам, спрямованим на торговельні операції. Цей тренд стає очевидним через зниження обсягу надання споживчих та іпотечних кредитів фізичним особам, які мають тривалий строк погашення. В свою чергу ці кредитні операції формують кредитний портфель банку, і коливання відношення типів кредитів ставить під питанням про якість цього портфелю.

За останній рік банки стикаються з проблемою зростання кількості неплатоспроможних кредитів, що має негативний вплив на їх фінансову ситуацію. Це викликає проблеми з нестачею грошових коштів, зниженням капіталу і прибутковості, оскільки банки мусять виділяти резерви на покриття можливих збитків. Тому ефективне управління кредитним портфелем банку є актуальною проблемою для дослідження на поточний кризовий час.

Серед актуальних питань банківської діяльності є напрямки управління кредитним портфелем банку та методи оцінки його якості а саме прийняття стратегічних рішень щодо надання кредитів, контролю за ризиками, розподілу ресурсів і вирішення проблемних ситуацій. Дослідженням цих проблемних питань займалися такі вітчизняні вчені: Аржевітін С. М., Остапишин Т. П. [4], Глущенко О. О. [1], Прасолова С. М. [3], Молдавська О. В. [64], Гергель А. Ю.

[23], Колодизев О. М. [18], Гребенюк Л. А. [69], Костюченко В. М. [15], Паскар М. О. [13], Олійник А. В [58], Петрук О.М. [61].

Вказані питання щодо дослідження вже опрацювало багатьох вчених, але воно все ще є важливим і актуальним. Особливо під час кризи що почалася з початку 2022 року стає важливим наукове розуміння нових процесів у банківській системі, розробка нових підходів кредитування для пристосовування під поточні ситуації.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є узагальнення теоретичних методів та підходів до оцінки кредитного портфелю банку та розробка рекомендацій щодо управління кредитним портфелем в сучасних умовах України.

Для досягнення поставленої мети було визначено та виконано наступні завдання:

- розглянути характеристики визначення кредитно портфелю банку та його структуру;
- проаналізувати основні елементи, які впливають на якість кредитного портфеля банку;
- охарактеризувати методи оцінки якості кредитного портфелю банку;
- провести огляд правових норм та законодавчих аспектів, які встановлюють правила та регулюють операції, пов'язані з кредитним портфелем банку;
- надати загальну характеристику та зробити аналіз фінансового стану АТ КБ «ПриватБанк»;
- здійснити аналіз кредитного портфеля банку;
- запропонувати коригування процесу кредитування під час поточної кризи в країні;
- розробка створення відділу для ліквідації токсичних активів АТ КБ «ПриватБанк» та банківського сектору в цілому.

Об'єктом дослідження є кредитний портфель комерційного банку, його структура та склад кредитних активів.

Предметом дослідження є аналіз кредитного портфеля комерційного банку та ризикові фактори, пов'язані з кредитуванням в сучасних умовах.

Теоретичною і методологічною основою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних фахівців в галузі управління кредитним портфелем комерційного банку, нормативно-правові акти, звітність банку АТ КБ «ПриватБанк» за 2020 - 2022 рр. У роботі використовуються метод логічного узагальнення який дозволяє виявити закономірності та залежності між складовими кредитного портфелю комерційного банку, розуміти основні причинно-наслідкові зв'язки та формулювати узагальнення щодо кредитного портфелю. Також під час аналізу банку використовується метод спостереження що полягає в уважному спостереженні за діяльністю банку, зборі та аналізі фінансових даних, у рамках якого проводиться систематичний аналіз фінансової звітності банку, такої як баланс, звіт про прибутки та збитки, звіт про зміни власного капіталу та інші фінансові дані. Наступним актуальним методом дослідження являється порівняння для зіставлення аналізованих даних, коефіцієнтів, статей балансу банку між собою для отримання інформації про фінансовий стан та результативність банку, а також виявити зміни, тенденції та відхилення від норми. Метод абстрагування використовується в роботі для визначенні ключових характеристик кредитів та відходу від несуттєвих властивостей, це дозволяє зосередитися на суттєвих аспектах та отримати загальне уявлення про портфель.

Оцінка фінансового стану банку АТ КБ «ПриватБанк» проводився на основі розрахунку коефіцієнтів надійності, участі та захищеності власного капіталу, загальної та миттєвої ліквідності, рентабельності капіталу з активами. Оцінка стану кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк» здійснювалось шляхом розрахунку коефіцієнт кредитної активності, достатності резервів, прибутковості кредитних операцій та списань із резерву.

Практичне значення отриманих результатів дипломного дослідження полягає у виявленні кредитних ризиків під час поточної кризи в Україні, та

запропонувань шляхів по мінімізації збитків по кредитуванню населення та стабілізації банківського сектору країни.

1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

1.1 Сутність кредитного портфелю банку та її зміст

Серед багатьох функцій банків, головною операцією є видача кредитів, оскільки є пряма залежність між результатами кредитування, доходністю та стійкістю банку. Кредитні операції - найбільш прибуткова складова банківського бізнесу. Це джерело формує основну частину чистого прибутку, яке спрямовується на формування резервних фондів та виплату дивідендів.

Найбільші ризики, з якими стикається банк під час своєї діяльності пов'язані зі складовою та якістю кредитного портфеля. Серед них можна виділити ризик ліквідності (небезпека недостатності фінансових ресурсів для виконання зобов'язань перед вкладниками та кредиторами), кредитний ризик (ймовірність неповного або несвоєчасного погашення кредиту позичальниками), ризик процентних ставок і т.д. Тому з метою забезпечення стабільності банку, кредитні підрозділи виконують функції, такі як активний добір кредиторів, ретельний аналіз умов надання кредиту, постійний моніторинг фінансового стану кредитора, а також його здатності та готовності погасити зобов'язання [1, с. 158].

Таким шляхом виконання цих завдань, будь-який банк мінімізує кредитний ризик та забезпечить ефективне управління своїм кредитним портфелем як одним із оптимальних напрямків розміщення фінансових ресурсів.

Аналіз української та зарубіжної літератури допускає що основного прийнятого поняття терміну «кредитний портфель банку» не сформовано.

Кредитний портфель це результат діяльності банку, який охоплює всі видані банком кредити за певний період часу [2].

Кредитний портфель це сукупність усіх виданих банком кредитів і зобов'язань з активних кредитних операцій на певну дату [3, с. 54].

Кредитний портфель - це комплекс кредитних зобов'язань банку, які групуються залежно від критеріїв, пов'язаних з різними факторами кредитного ризику або методами його забезпечення [4].

Клієнтський кредитний портфель - це сукупність заборгованості з кредитних операцій банку з фізичними та юридичними особами на конкретну дату [2].

Оцінка обсягу кредитного портфеля визначається шляхом врахування балансової вартості всіх видів кредитів, включаючи прострочені, пролонговані та сумнівні активи. В структурі банківського балансу кредитний портфель розглядається як цілий компонент активів банку, який має велике значення для дохідності та рівня ризику [3, с. 56].

Основна ціль управління кредитним портфелем банку полягає в досягненні максимальної прибутковості при певному рівні ризику. Однак, дохідність кредитного портфеля залежить від різних факторів, таких як його структура, обсяг та рівень відсоткових ставок за наданими кредитами. Кожен банк, який діє на ринку, має враховувати його специфіку та особливості при формуванні структури свого кредитного портфеля. Спеціалізовані банки в основному спрямовують свій кредитний портфель на певні галузі економіки, враховуючи особливості цих галузей. Наприклад, іпотечні банки часто спеціалізуються на наданні довгострокових кредитів на придбання нерухомості. Ощадні банки, з свого боку, часто надають перевагу споживчим кредитам та позикам фізичним особам у своєму кредитному портфелі.

На рис. 1.1 представлені фактори, які впливають на структуру кредитного портфеля комерційного банку [5].

Якість кредитного портфеля має значний вплив на рівень ризиків та надійність фінансової установи. Тому, у багатьох країнах, кредитна діяльність підлягає ретельному нагляду та регулюванню з боку відповідних органів. Регулювання обмежень, нормативів, а також виконання правил, які регулюють

банківську діяльність, становить значну ціль у процесі формування кредитного портфеля банку.

Рисунок 1.1 – Фактори які впливають на структуру кредитного портфеля комерційного банку

Розмір капіталу банку має значний вплив на загальний обсяг приваблених та позичених коштів, а, отже, він також визначає розмір кредитних ресурсів. Використання показника капіталу банку в процесі встановлення лімітів та обмежень є одним з інструментів регулювання кредитної діяльності банків. Відповідно до нормативів, встановлених Національним банком України, регулюються важливі аспекти, такі як кредитний портфель комерційного банку, офіційна кредитна політика, дохідність різних напрямків розміщення коштів, а також досвід та кваліфікація менеджерів. Капітал банку є ключовим фактором, на який впливають правила регулювання банківської діяльності, зокрема кредитування, і він визначає обсяг та структуру його кредитного портфеля.

Досвід, кваліфікація та спеціалізація кредитних працівників мають вагомий вплив на показники кредитного портфеля банку. Важливою складовою ефективного кредитного менеджменту є відповідне професійне оцінювання

кредитів, тому банкам не рекомендується надавати кредити, які не можуть бути належним чином оцінені кваліфікованими фахівцями.

Рисунок 1.2 – Класифікація банківської кредитної політики

На рис 1.2 представлена найбільш уживана система класифікації банківського кредитного портфеля, що складається з різних видів позик, оцінюваних за різними критеріями [6, с. 42].

Слід відзначити, що кредит, як економічна категорія, має тісний зв'язок з іншими вартісними категоріями. Тому принципи кредитування поділяються на дві групи:

1. Загальноекономічні принципи, які є характерними для всіх категорій, включаючи кредит.
2. Принципи, що вказують на сутність та функції кредиту.

Перша група принципів включають наступні показники [52, с. 84]:

– Економічність – цей принцип описує досягнення максимальної ефективності використання кредиту при мінімальних кредитних вкладень. Це важливо як для кредиторів, так і для кредиторів. Для банку економічність дозволяє прискорити оборот кредитних ресурсів, а для кредиторів – зменшити витрати на кредит та збільшити доходи.

– Диференційованість – цей принцип передбачає надання кредиту за різними умовами, залежно від характеру кредитора, цілей кредитування, кредитного ризику, терміну кредитування, своєчасності повернення та інших факторів.

– Комплексність – цей принцип передбачає використання кредитної політики, яка враховує закономірності розвитку економіки в певний період.

Друга група принципів включає наступне [53, с. 19]:

– Терміновість - цей принцип означає, що в кредитному договорі повинен бути встановлений термін кредитування, який кредитор повинен дотримуватися.

– Матеріальне забезпечення кредиту - згідно з цим принципом, кредити повинні обслуговувати рух реально існуючої вартості.

– Платність – цей принцип передбачає, що кожен кредитор повинен сплатити плату банку за тимчасове використання грошових коштів.

– Повернення - цей принцип означає, що кредит повинен бути обов'язково повернутий у встановлений термін, зазначений у договорі.

– Цільовий характер кредиту – кредити виділяються лише для певних цілей, а саме для задоволення тимчасових потреб кредитора в додаткових коштах. Це відрізняє кредитування від фінансування.

Для розмежування кількісних і якісних характеристик виникли різні поняття кредитного портфелю, такі як чистий кредитний портфель, валовий кредитний портфель, кредитний портфель зважений за рівнем ризику.

Валовий кредитний портфель надає клієнтам конкретну кількісну оцінку їх кредитної ситуації. Цей портфель обчислюється шляхом зведення разом різних видів заборгованостей, таких як термінові, пролонговані, прострочені та сумнівні заборгованості, які існують на їх кредитних рахунках на конкретну дату. Це дозволяє клієнтам отримати чітку картину своїх зобов'язань та оцінити ризики, пов'язані з їх кредитним портфелем [7].

Для розрахунку чистого кредитного портфеля від валового кредитного портфеля віднімається сума, що виділена як резерв на покриття можливих збитків від сумнівних боргів. Це представляє собою суму кредитних інвестицій, яку банк може очікувати повернути на певну дату. Кредитні інвестиції класифікуються за рівнем ризику, залежно від присвоєння клієнта до певної групи ризику (від 0 до 150%).

Також треба взяти до уваги показник диверсифікованості кредитного портфелю який показує наскільки залежний і чутливий банк від змін умов в окремій взятій галузі. З точки зору якості управління кредитний портфель може бути:

– Оптимальний – кредитний портфель, який максимізує дохідність банку при мінімізації ризиків та найкраще відповідає кредитній та маркетинговій політиці банку.

– Збалансований кредитний портфель представляє собою набір кредитних активів, який, за своєю структурою та фінансовими характеристиками, досягає оптимального рівноваги між ризиком та прибутковістю [48].

Фінансовий успіх та імідж банку набувають великого значення через структуру та якість кредитного портфеля. Тому, банку необхідно обов'язково проводити аналіз якості позичання, виконувати незалежну експертизу для масштабних кредитних операцій та заходів, а також виявляти ситуації, коли порушується кредитна політика.

Аналізу кредитного портфеля в системі управління банком полягає в тому, що він дозволяє вибрати оптимальну стратегію розміщення ресурсів, напрямки кредитної політики банку, знизити ризик шляхом розподілу кредитних інвестицій, а також приймати рішення щодо надання позик клієнтам в залежності від їх кредитоспроможності, галузевої належності, форми власності та інших факторів. Результати аналізу можуть використовуватись для прийняття рішень щодо зміни стратегії та методів надання кредитів.

Рекомендовано проводити аналіз кредитних операцій у наступній послідовності:

1. Збір необхідних даних про кредитний портфель, включаючи інформацію про клієнтів, кредитні угоди, суми, терміни та умови кредитування.
2. Оцінка кредитної якості клієнтів шляхом аналізу їхньої кредитної історії, платоспроможності, фінансового стану та заборгованості.
3. Визначення ризиків, пов'язаних з кредитними операціями, і їх кількісна оцінка.
4. Порівняння кредитного портфеля з поставленими цілями та визначення наявних проблемних активів.
5. Розробка стратегії диверсифікації кредитного портфеля для зниження ризиків та оптимізації доходів.
6. Визначення ефективності кредитного портфеля шляхом аналізу доходності, рентабельності та ліквідності кредитних операцій.
7. Виявлення можливих покращень та розробка рекомендацій для оптимізації кредитного портфеля та політики кредитування.
8. Моніторинг результатів аналізу та внесення необхідних коректив до стратегії кредитування [7].

Таким чином, кредитний портфель банку можна визначити як сукупність позичок, які банк надає фізичним і юридичним особам для задоволення їх потреб. Ці позички мають певну структуру, встановлену кредитною політикою, і відображають її результати. Кредит, як фінансова категорія, відображає напрямки та результати кредитної діяльності банківської системи або окремого банку та їх вплив на соціально-економічні відносини в суспільстві, як у кількісному, так і в якісному аспектах. Крім того, до кредитного портфеля відносяться також позичкові ресурси, які надаються небанківськими суб'єктами фінансового ринку, а також сферами господарського кредитування.

1.2 Специфіка управління кредитним портфелем банку

Ефективне управління кредитним портфелем банку є необхідною умовою для його існування.

У загальному розумінні, управління передбачає прямий вплив на об'єкт дослідження з метою досягнення певної цілі шляхом процесів планування, контролю та оптимізації. Варто також підкреслити, що управління кредитним портфелем банку має глибокий зв'язок з ризиком, пов'язаним з кредитними операціями.

Основною метою налагодження ефективного контролю та управління ризиками є забезпечення досягнення поточних цілей і бізнес-планів банку, спрямованих на досягнення стратегічних цілей. Це досягається шляхом впровадження політики банку, використання методів та засобів керування й контролю ризиками, що виникають зовнішнім середовищем, структурою активів і пасивів, а також бізнес-процесами банку [8, с. 1049].

Управління кредитним портфелем банку спрямоване на збалансування й обмеження ризику всього портфеля, а також на контроль структури кредитного ризику, який властивий різним ринкам, клієнтам, позичковим інструментам, кредитам та умовам діяльності.

Етапи управління кредитним портфелем банку показано на рис 1.3 [9].

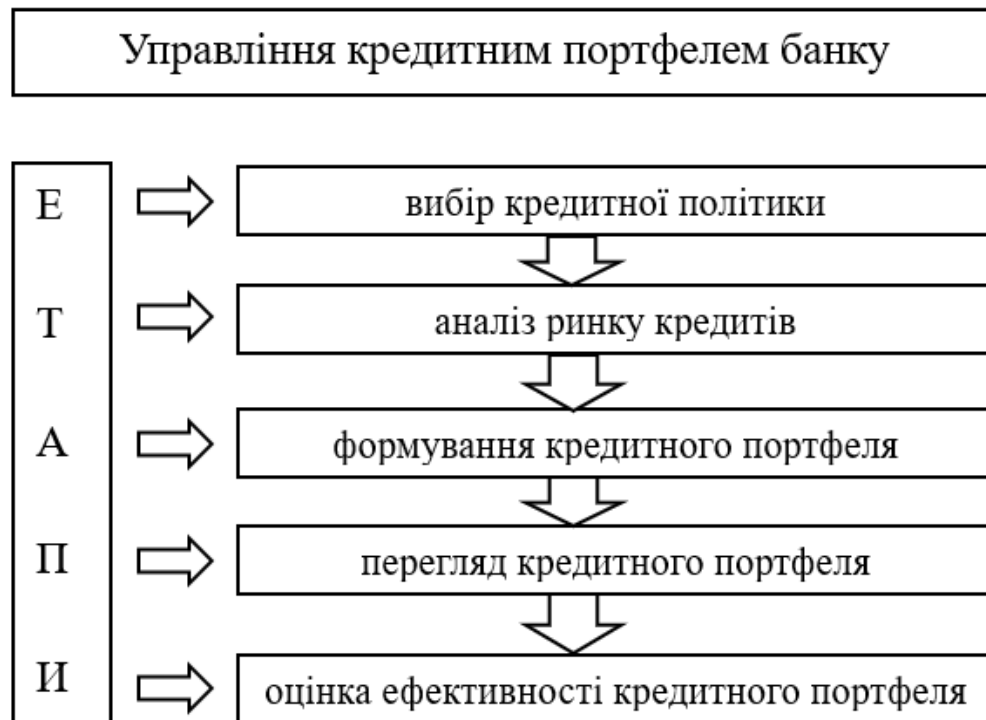

Рисунок 1.3 – Етапи управління кредитним портфелем банку

Проблемні кредити не обов'язково пов'язані зі збитками, і відповідне управління ними може допомогти знизити збитки як для банківської установи, так і для позичальника. Важливим фактором у цьому є професійна робота персоналу банку, створення додаткових стимулів для позичальників щодо погашення боргів, встановлення партнерських відносин з кожним клієнтом та використання сучасних та ефективних методів управління проблемними кредитами. Повністю уникнути збитків від проблемних кредитів на практиці неможливо, але їх можна розглядати як своєрідну вартість ризику в банківському бізнесі [10, с.185].

Для визначення показника ризику кредитного портфеля банку, використовується співвідношення між розрахунковим значенням резерву під нестандартну заборгованість за кредитними операціями банку та вартістю всього кредитного портфеля (у відсотках) [11]:

$$IR = \frac{R}{V} * 100 \quad (1.1)$$

де IR – показник ризику кредитного портфеля; R – розрахункове значення резерву під нестандартну заборгованість за кредитними операціями банку; V – обсяг кредитного портфеля банку.

В теорії для прийняття управлінських рішень в процесі формування ефективного портфеля, використовують декілька коефіцієнтів ефективності управління портфелями активів. Загальним коефіцієнтом є відношення різниці між дохідністю портфеля (реальною або очікуваною) та ставкою без ризику до показника, який відображає ризик портфеля.

Резерв використовується для покриття безвихідної заборгованості, що виникла внаслідок кредитної діяльності банку. Резерв під кредитні ризики розподіляється на дві складові: резерв під стандартну заборгованість за кредитами та резерв під нестандартну заборгованість за кредитами.

У комерційних банках здійснюється класифікація виданих кредитів та оцінка кредитних ризиків з метою нарахування резерву та оцінки якості кредитного портфеля. Цей процес враховує оцінку фінансового стану позичальника та вчасність погашення позичальником основного боргу та відсотків за ним.

Комерційний банк проводить оцінку фінансового стану позичальника, використовуючи наступні критерії:

- Аналіз фінансових показників позичальника.
- Оцінка платоспроможності та кредитної історії позичальника.
- Здатність позичальника до погашення кредитних зобов'язань.
- Ризикові фактори, що можуть вплинути на здатність позичальника повернути кредит.
- Оцінка забезпечення або гарантій, наданих позичальником [7].

Категорії фінансового стану позичальника наведено на рис. 1.4.

Клас	Категорії фінансового стану позичальника
А	фінансова діяльність позичальника позитивна, забезпечує своєчасне погашення кредиту в установлені строки.
Б	фінансова діяльність позичальника близька до класу А, але підтримування її на цьому рівні є низькою
В	фінансова діяльність задовільна, але спостерігається чітка тенденція до погіршення
Г	фінансова діяльність погана, і спостерігається її чітка циклічність протягом коротких періодів
Д	фінансова діяльність свідчить про збитки і очевидно, що сума кредиту, не можуть бути сплачені

Рисунок 1.4 – Категорії фінансового стану позичальника [13]

Класифікацію погашення позичальником кредитної заборгованості за основним боргом та відсотків за ним можна поділити на наступні категорії:

1. Регулярне – своєчасна сплата як основного боргу, так і відсотків за кредитом в установлені строки.

2. Затримка з погашенням – незначна затримка у сплаті заборгованості за кредитом та відсотками, але вона не перевищує визначений ліміт.

3. Прострочене – затримка з виплатою основного боргу та/або відсотків, перевищуючи встановлений ліміт.

4. Непогашення – несплата заборгованість за кредитним боргом та/або відсотками впродовж значного періоду, не дотримуючись установлених строків.

При огляді аналізу кредитного портфеля комерційного банку слід брати до уваги, що він проводився різними ознаками: за строком, галуззю, наявністю та особливістю забезпечення позики, видом позичальника [13].

Структурний аналіз виконується для виявлення надлишкової концентрації кредитних операцій в певному сегменті, що призводить до збільшення

кредитного ризику. Проте, занадто широка диверсифікація кредитного портфеля може створити проблеми в управлінні позиковими операціями та навіть призвести до банкрутства. З цієї причини багато зарубіжних комерційних банків встановлюють межі для вкладення ресурсів у певний сегмент, застосовуючи метод лімітування. Ці обмеження враховуються кредитним комітетом та керівництвом банку в процесі їх кредитних операцій.

Управління кредитним портфелем банку передбачає слідування наступних принципів:

1. Принцип цільового спрямованості де залежно від переважаючих завдань державної кредитної політики, кредитний портфель може бути сконцентрованим на конкретних галузях економіки або секторах. Державна кредитна політика може включати такі завдання, як забезпечення доступності кредитів для підтримки малого та середнього бізнесу, розвиток інфраструктури, підтримка сільськогосподарського сектору, стимулювання експорту та інше. Для досягнення цих цілей, банк може встановлювати певні критерії кредитування, умови позик, тарифи, наявність спеціалізованих програм тощо.

2. Метою принципу забезпечення мінімального рівня ризиків у кредитному портфелі є збереження стабільності діяльності банку й банківської системи загалом, а також балансу усього економічного комплексу. Для досягнення цього принципу необхідний комплексний підхід, що включає розробку стратегічного портфеля, відбір менш ризикованих проектів та надійних позичальників, забезпечення гарантій та майнових застав при формуванні тактичного кредитного портфеля, а також моніторинг ризикового середовища під час здійснення кредитних угод.

3. Принцип забезпечення прибутковості кредитного портфеля банку вимагає не тільки отримання платежів по кредитах, що є класичним принципом кредитування, але й установлення зв'язку між вартістю кредиту та рівнем ризикованості кредитного портфеля, а також іншими факторами, що впливають на формування ціни на кредитні послуги [14, 63].

В підсумку можна зробити висновок, що банк під час управління кредитним портфелем повинен знаходити оптимальний баланс між наданням кредитів та забезпеченням їх повернення. Крім того, важливо враховувати зміни на ринку, законодавчі вимоги та економічні тенденції для успішного управління кредитним портфелем.

1.3 Методики оцінювання ефективності управління кредитним портфелем

Оцінка кредитного портфеля в сучасному фінансовому світі є одним із найважливіших аспектів управління ризиками в банківській сфері. Це процес, який допомагає банкам та іншим кредитним установам оцінити ризик неплатоспроможності своїх кредитних зобов'язань. Методи оцінки кредитного портфеля призначені для визначення якісного складу кредитних зобов'язань, відстеження тенденцій у поведінці клієнтів та ризиків, а також для прийняття рішень з управління ризиками на основі отриманих даних. Наявність комплексних методів оцінки кредитного портфеля дозволяє банкам забезпечити більш точну оцінку ризиків та зменшити можливі фінансові втрати. Такі методи включають аналіз кредитного ризику, моделювання портфеля, прогнозування втрат і сценарні аналізи [15, 62].

Оцінка кредитного портфелю банку включає в себе різні методи і підходи. Основні методи можна поділити на наступні категорії: методи експертних оцінок, статистичні методи та аналітичні методи.

До методі експертних оцінок відносять:

1) Рейтинговий метод оцінки кредитного портфеля є широко використовуваним інструментом у фінансових установах для визначення ризиків, пов'язаних з кредитними позиками. Цей метод дозволяє кредиторам оцінити кредитний портфель за допомогою системи рейтингів, яка визначає кредитоспроможність та ймовірність невиплати позик.

Перш за все, кожній позиції в кредитному портфелі присвоюється рейтинг, який базується на різних факторах, таких як фінансовий стан позичальника, його платоспроможність, історія платежів та інші важливі критерії. На основі цих рейтингів кредитор може проводити діагностичний аналіз кредитного портфеля, щоб визначити потенційні ризики та прийняти рішення щодо стратегії управління кредитами. Зазвичай, кредитори встановлюють межі рейтингів для кожного рівня ризику і приймають заходи щодо моніторингу та зниження ризиків, коли позики переносяться з одного рівня у другий [16, с. 143].

Таким чином, рейтинговий метод оцінки кредитного портфеля дозволяє кредиторам керувати і контролювати ризики, забезпечуючи оптимальне управління кредитними позиками та доходністю портфеля:

- рейтинговий метод зазвичай базується на історичних даних, тому не враховує можливі зміни в економічних умовах, що можуть вплинути на якість кредитного портфеля.

- використання загальних показників, які можуть не враховувати особливості кожного окремого кредиту або клієнта. Це може призвести до хибної оцінки ризику.

- метод вимагає наявності достатньої кількості якісних даних для правильної оцінки. Якщо дані обмежені або неякісні, це може скласти проблеми.

- відсутність динамічності, рейтинговий метод статичний, не враховує зміни в ризиках впродовж часу, це може ускладнити виявлення можливих проблем.

2) Метод «Дерево рішень» є одним з алгоритмів оцінки якості кредитного портфеля, який базується на машинному навчанні. Використовуючи цей метод, можна прогнозувати ймовірність неплатоспроможності клієнта або кредитного портфеля в цілому.

Ідея методу полягає у побудові дерева рішень, яке представляє собою послідовність розгалужень, що залежать від різних параметрів. На початку дерева розташовується кореневий вузол, який представляє вихідний набір даних

кредитного портфеля. Навіть з невеликою кількістю параметрів, дерево рішень може зрости досить складним.

Кожен вузол дерева відповідає розгалуженню на підставі певного параметра, який допомагає прогнозувати ймовірність неплатоспроможності. Дерево розбиває набір даних на все менші підгрупи, що дозволяє використовувати різні критерії оцінки ризику. На прикладі, дерево може розгалужуватись на підставі доходу, кредитної історії, віку, та інших параметрів [17].

Результатом проходження даних крізь дерево є оцінка ризику неплатоспроможності, яка може бути використана для прийняття рішень щодо кредитування. Цей метод особливо корисний у ситуаціях, коли прийняття рішень в даний момент часу сильно залежить від попередніх рішень і визначає подальший розвиток подій. Метод «Дерево рішень» має наступні переваги:

- 1) швидкий процес навчання;
- 2) можливість відтворити правила в областях, де складно абстрагувати знання;
- 3) проста і зрозуміла класифікаційна модель;
- 4) вища точність прогнозування.

До недоліків цього метода можна віднести:

– нестабільність – малі зміни в навчальних даних можуть призводити до значних змін у структурі дерева рішень що спровокує проблеми, оскільки незначні зміни можуть значно впливати на результати.

– важкість інтерпретації – завдяки складності структури дерева рішень, воно може бути складною для інтерпретації. Розуміння, як саме модель приймає рішення і які фактори враховуються, може бути викликом.

– обмежена здатність до врахування взаємозв'язків – дерева рішень мають обмежену здатність захоплювати взаємозв'язки між ознаками. Якщо у вас є складні взаємозв'язки або взаємодії між ознаками, то дерева рішень можуть бути непідходящими.

3) Коефіцієнтний аналіз оцінки якості кредитного портфеля виступає як ключовий компонент фінансового аналізу, виконуючи початковий етап оцінки ризиків, пов'язаних з невиплатою кредитів клієнтами. Цей аналіз дозволяє визначити стійкість кредитного портфеля і виявити можливі загрози, які можуть виникнути в результаті небажаних подій, таких як економічна криза чи зміна національних фінансових регуляцій.

Ключові показники у коефіцієнтному аналізі [18]:

1) Коефіцієнта покриття недоброякісних позик:

$$K_{п.н.п} = \frac{P}{C_{н.п}} * 100\% \quad (1.2)$$

де $K_{п.н.п}$ – коефіцієнт покриття недоброякісних позик; $C_{н.п}$ – сума недоброякісних позик; P – загальні резерви або капітал доступні банку для покриття можливих збитків від недоброякісних позик.

Цей коефіцієнт вказує на здатність банку відшкодувати збитки, пов'язані з недоброякісними позиками з свого прибутку. Відповідно, вище значення коефіцієнта вказує на більшу фінансову стійкість підприємства щодо збитків від недоброякісних позик.

2) Коефіцієнт недоброякісних позик:

$$K_{н.п} = \frac{C_{н.п}}{C_{з.п}} * 100\% \quad (1.3)$$

де $K_{н.п}$ – коефіцієнт недоброякісних позик; $C_{н.п}$ – сума недоброякісних позик; $C_{з.п}$ – Загальна сума позик.

Отриманий результат виражений у відсотках і вказує на частку недоброякісних активів у загальному кредитному портфелі. Коефіцієнт недоброякісних позик свідчить про більш високий ризик неплатоспроможності

та можливості збитків для банку. Зниження цього показника є бажаним для забезпечення фінансової стабільності та здоров'я установи.

3) Коефіцієнт концентрації кредитного портфеля [20, с. 240]:

$$K_{к.к.п} = \frac{C_{к.г}}{C_{з.к.п}} * 100\% \quad (1.3)$$

де $K_{к.к.п}$ – коефіцієнт концентрації кредитного портфеля; $C_{к.г}$ – сума кредитів, що належать до певної групи; $C_{з.к.п}$ – Загальна сума кредитного портфеля.

Отриманий показник вказує на вплив певної групи, галузі або типу кредитів на загальний розмір кредитного портфеля. Коефіцієнт концентрації свідчить про більшу концентрацію кредитів у певних сегментах, що може викликати великі ризики, якщо ці сегменти стикаються з проблемами.

До статистичних методів відносять:

1) Метод «Монте-Карло» забезпечує статистичний підхід до оцінки потенційних втрат і прибутків у портфелі шляхом моделювання численних потенційних сценаріїв.

Основна ідея полягає у створенні випадкових сценаріїв для різних факторів, які можуть впливати на кредитний портфель, таких як кредитний ризик, ставки і валютні курси. Кожен сценарій передбачає випадкові значення цих факторів. На основі таких сценаріїв обчислюються відповідні фінансові показники портфеля, такі як чистий прибуток, потенційні збитки та інші ризикові метри.

Повторюючи цей процес багато разів (зазвичай тисячі разів), отримується розподіл можливих результатів в залежності від випадкових сценаріїв. Цей розподіл дозволяє оцінити ймовірність досягнення певних фінансових цілей або ризиків в майбутньому [19, с. 83, 54].

Ось покроковий огляд того, як метод «Монте-Карло» можна використовувати для оцінки ефективності кредитного портфеля:

1. Вказується склад портфеля, включаючи розподіл кредитних рейтингів, суми ризику та ймовірності дефолту для кожного інструменту.

2. Використовуються історичні дані або відповідну імовірнісну модель для моделювання потенційних результатів для змінних, визначених на першому кр.. Це може передбачати випадкове створення тисяч або мільйонів сценаріїв для випадків дефолту та змін у кредитних рейтингах.

3. Для кожного змодельованого сценарію обчислюється вартість портфеля на основі змодельованих дефолтів і змін кредитного рейтингу. На цьому етапі враховується вплив невиконання зобов'язань, відсотки відшкодування та зміни ринкових і кредитних умов.

4. Об'єднуються значення портфеля, згенеровані на третьому кр., щоб отримати розподіл потенційних доходів портфеля. Цей розподіл може надати розуміння очікуваної прибутковості, профілю ризику та кінцевого ризику портфеля.

5. Аналізуючи розподіл прибутковості портфеля, ви можете оцінити різні показники ефективності, як очікуваний прибуток або вартість міри ризику. Ці показники дають зрозуміти ефективність і ризик кредитного портфеля.

Метод «Монте-Карло» дозволяє комплексно оцінити ефективність і ризик кредитного портфеля з урахуванням різних факторів і можливих сценаріїв. Це допомагає в прийнятті рішень, управлінні ризиками та оптимізації портфеля [50, с. 107].

2) Кореляційно-регресійний аналіз дозволяє оцінити ступінь взаємозв'язку між різними фінансовими показниками кредитного портфеля. Досліджуючи взаємозв'язок між такими змінними, як процентні ставки за замовчуванням, кредитні рейтинги та іншими відповідними факторами, можна отримати уявлення про те, як ці змінні впливають на загальну продуктивність портфеля.

Вказаним методом можливо вирішити дві основні задачі:

– виявлення загальної закономірності, що відображає взаємозв'язок між двома або більше кореляційно пов'язаними змінними, є ключовим завданням

регресійного аналізу. Цей процес включає розробку математичної моделі, що описує цей зв'язок і дозволяє зрозуміти природу цієї залежності;

- визначення тісноти зв'язку (задача кореляційного аналізу).

Важливо зазначити, що сам по собі кореляційно-регресійний аналіз не гарантує ефективності кредитного портфеля. Слід також враховувати інші фактори, такі як ринкові умови, макроекономічні тенденції та нормативні зміни. Тим не менш, ці аналізи можуть дати цінну інформацію про розуміння ефективності кредитного портфеля та управління нею [21].

3) Скоринг є широко використовуваним методом оцінки ефективності кредитного портфеля, який базується на присвоєнні позичальнику кредитного рейтингу. Кредитний рейтинг передбачає присвоєння числових значень позичальникам на основі різних факторів, таких як їхня кредитна історія, вік, дохід, стабільність працевлаштування та поведінка попереднього погашення. Ці показники забезпечують об'єктивну оцінку кредитоспроможності позичальників та складається скор-карта яка відображає рівень ризику клієнта.

Кредитні оцінки допомагають виявити ризик, пов'язаний із кредитуванням певної особи чи організації. Вищі кредитні бали зазвичай вказують на менший ризик дефолту, тоді як нижчі бали свідчать про вищий ризик. Кредитори використовують кредитні рейтинги для прийняття обґрунтованих рішень щодо надання кредиту, встановлення відповідних процентних ставок і визначення кредитних лімітів.

Щоб оцінити ефективність кредитного портфеля, кредитори порівнюють фактичну ефективність позик з балами, присвоєними при їх видачі. Вони аналізують такі показники, як відсотки дефолтів, відсотки прострочень і прибутковість. Відстежуючи тенденції та порівнюючи ефективність із початковими кредитними балами, кредитори можуть визначити сфери, які потребують покращення в процесах андеррайтингу та управління ризиками [22].

Скоринг як метод оцінки ефективності кредитного портфелю також має деякі недоліки:

– скорингові моделі рейтингу можуть бути уразливими до змін у ринкових умовах або економічних трендів. Якщо модель не оновлюється або не пристосовується до нових умов, це може призвести до неточностей у прогнозуванні кредитного ризику.

– при розробці скорингових моделей можуть бути використані певні припущення та суб'єктивні оцінки. Це може вплинути на об'єктивність та надійність результатів.

4) Таксономічний метод аналізу оцінки ефективності кредитного портфелю базується на класифікації кредитних активів за певними критеріями і дозволяє встановити ступінь ризику та вигоди, пов'язані з кожним активом. Цей аналіз базується на структурованому підході до класифікації активів відповідно до певних критеріїв, які оцінюються та зважуються.

Основні етапи таксономічного аналізу [23, с. 93]:

1. Визначаються ключові фактори, що впливають на ефективність кредитного портфеля. Це може включати кредитні рейтинги, процентні ставки, якість активів, ставки дефолту або інші відповідні показники.

2. Класифікуються позики в портфелі на різні групи на основі визначених критеріїв. Наприклад, можливо розділити їх на категорії високого, середнього та низького ризику на основі кредитної якості.

3. Оцінюється ефективність кожної категорії позик, порівнюючи відповідні показники, такі як відсотки дефолтів, відсотки прострочень і прибутковість. Цей аналіз допомагає визначити, які категорії кредитів позитивно чи негативно впливають на загальну ефективність портфеля.

4. На основі висновків виконуються коригування складу кредитного портфеля. Це може включати перерозподіл ресурсів із неефективних категорій позик до більш успішних або впровадження стратегій зменшення ризику для високо ризикових позик.

5. Проводиться моніторинг за ефективністю кредитного портфеля та періодичне повторення таксономічного аналізу, за для оцінити його поточної

ефективності. Це дозволяє ефективно керувати портфелем і забезпечує узгодження з організаційними цілями.

Таксономічний аналіз дозволяє кредитним установам отримати більш об'єктивну оцінку ефективності їх кредитного портфелю. Він допомагає виділити ризикові та без ризикові активи, ідентифікувати проблемні зони та зробити відповідні рішення для зменшення ризиків.

До аналітичних методів належить стрес-тестування.

Стрес-тестування є цінним інструментом оцінки стійкості кредитного портфеля. Він передбачає піддавання портфеля гіпотетичним несприятливим сценаріям для оцінки його ефективності та виявлення потенційних вразливостей. Ці сценарії можуть включати різні економічні кризи, зміни в рівнів процентних ставок, спади на ринку нерухомості або зростання безробіття.

Під час стрес-тестування аналізуються наслідки та можливі втрати, які можуть виникнути в різних сценаріях. Це допомагає кредитним установам оцінити ризики та прийняти відповідні заходи для зменшення можливих збитків. Крім того, результати стрес-тестування можуть служити основою для прийняття рішень щодо управління кредитним портфелем, включаючи стратегії зменшення ризику та удосконалення процесів прийняття рішень.

Кроки проведення стрес-тест для кредитного портфеля [24, с. 1211]:

1. Визначаються різні несприятливі економічні умови, такі як рецесія, інфляція, війна або крах ринку. Ці сценарії повинні відображати ймовірні події, які можуть вплинути на кредитний портфель.

2. Вибираються ключові змінні, чутливі до визначених сценаріїв, наприклад процентні ставки, рівень безробіття або ціни на нерухомість. Ці змінні впливатимуть на результати стрес-тесту.

3. Використовуються статистичні моделі або методи моделювання, щоб оцінити вплив визначених сценаріїв на кредитний портфель. Оцінюється як кожна змінна впливає на відсотки непогашення кредитів, передоплату та інші показники портфеля.

4. Оцінюються результати стрес-тесту, щоб визначити слабкі місця або потенційні втрати в кредитному портфелі. Цей аналіз допомагає кількісно визначити потенційні ризики та визначити здатність портфеля протистояти несприятливим умовам.

5. На основі отриманих даних розроблюються стратегії зменшення ризиків для посилення стійкості портфеля. Це може включати коригування практики кредитування, диверсифікацію кредитної суміші або впровадження більш суворої політики управління ризиками [49].

За рішенням Правління НБУ, з метою здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України проводиться стрес-тестування банків використовуючи базові макроекономічні сценарії, граничні значення нормативу достатності регулятивного капіталу (Н2), нормативу достатності основного капіталу (Н3) [51]. Слід брати до уваги що стрес-тестування - це динамічний процес, який вимагає періодично перегляду й оновлення відповідно до мінливих ринкових умов і нових ризиків.

Система рейтингування CAMEL є методом оцінки якості кредитного портфеля комерційного банку яка з'явилася в Україні з 2002 року. Вона ґрунтується на оцінках ризиків діяльності та визначає загальний стан банку за допомогою єдиних критеріїв, які охоплюють всі аспекти його діяльності. Головною метою оцінки за рейтинговою системою є виявлення можливого незадовільного фінансового стану, виявлення недоліків у операціях або управлінні, які можуть призвести до банкрутства. Це вимагає посиленого контролю з боку служби банківського нагляду Національного банку України та прийняття відповідних заходів для виправлення цих недоліків та стабілізації фінансового стану банку [25].

Однією з переваг системи CAMELS є її комплексний підхід до всебічного аналізу кредитного портфеля банку, що враховує вплив організації управління та ринкових ризиків на його ефективність. Система встановлює основні принципи та правила оцінки, що дозволяє користувачам вибирати необхідний набір показників залежно від поставлених цілей. Гнучкість системи привертає

користувачів, оскільки вони можуть адаптувати її до своїх потреб. Крім того, система дозволяє наглядовим органам ранжування банків за рівнем їх стійкості та приймати відповідні рішення щодо необхідності втручання. Розшифровка значення аббревіатури CAMEL зображена на рис. 1.5 [26, с. 36].

Клас	Категорії фінансового стану позичальника
А	фінансова діяльність позичальника позитивна, забезпечує своєчасне погашення кредиту в установлені строки.
Б	фінансова діяльність позичальника близька до класу А, але підтримування її на цьому рівні є низькою
В	фінансова діяльність задовільна, але спостерігається чітка тенденція до погіршення
Г	фінансова діяльність погана, і спостерігається її чітка циклічність протягом коротких періодів
Д	фінансова діяльність свідчить про збитки і очевидно, що сума кредиту, не можуть бути сплачені

Рисунок 1.5 – Розшифровка аббревіатури системи рейтингу банків CAMEL

Система рейтингу CAMEL фокусується на компоненті управління, оцінка управління проводиться в кінці процесу, оскільки вона враховує інші важливі аспекти аналізу. Важливо зауважити, що оцінка методів управління є суб'єктивною і не використовує коефіцієнтні показники, як це робиться для інших компонентів системи CAMEL.

Наступним компонентом системи рейтингу CAMEL є оцінка надходжень банку, яка відображає, який прибуток отримує банк. Для банків важливо бути прибутковими, оскільки це дозволяє збільшувати їхній капітал. Незважаючи на те, що новий капітал може надходити зовнішніми джерелами, такими як випуск нових акцій або інвестиції зі боку власників, значна частина нового капіталу надходить через прибутки. Проте, ці надходження банку мають цінність лише

тоді, коли вони не витрачаються, оскільки банк, який виплачує значну частину прибутку у вигляді дивідендів, не забезпечує зростання свого капіталу.

Завершальним компонентом оцінки системи рейтингу CAMEL є оцінка ліквідності, яка вказує на здатність банку оперативно виконувати свої зобов'язання.

Складові рейтингу CAMELS:

1. Аналіз капіталу банку. Під час аналізу капіталу банку, важно переконатися, що він забезпечує достатній рівень для захисту коштів вкладників та отримання необхідних банківських ліцензій. Основна мета аналізу капіталу полягає у своєчасному визначенні та збільшенні його до необхідного рівня.

2. Аналіз ефективності кредитного портфеля банку. При аналізі кредитного портфеля використовується класифікація кредитів, інших активів і позабалансових статей. Активи оцінюються з використанням коефіцієнта ризику. Загальна сума активів, врахованих за ризиком, представляє середньозважену вартість певної групи активів. Перед класифікацією активів враховуються спеціальні відрахування на покриття збитків за кредитами. Загальні резервні відрахування, які можуть бути використані для покриття майбутніх збитків, додаються до капіталу банку.

Коефіцієнт якості активів кредитного портфеля банку визначається за формулою:

$$A_{я} = \frac{A_{с.в}}{K} * 100\% \quad (1.4)$$

де $A_{я}$ - якість активів; $A_{с.в}$ - середньозважена вартість певної групи активів; K – капітал банку.

Коефіцієнт рівня надходжень визначається за формулою:

$$P_{н} = \frac{П_{ч}}{A_{с.в}} * 100\% \quad (1.5)$$

де P_n - рівень надходжень; $P_{\text{ч}}$ - чистий прибуток; $A_{\text{с.в}}$ - середня вартість усіх активів.

3. Аналіз ліквідності кредитного портфеля банку включає оцінку його здатності виконувати свої зобов'язання в установленій термін і без втрат. Цей процес допомагає визначити, наскільки банк може витримати фінансові зобов'язання. Етапи аналізу ліквідності включають перевірку виконання встановлених показників і нормативів ліквідності, а також експертну оцінку.

4. Аналіз менеджменту кредитного портфеля банку. Експертна оцінка управління банком проводиться за рейтинговою системою від рівня 1 (сильного) де банк виявляє очевидну цілісність, компетентність і здатність до ефективного управління, до рівня 5 (незадовільного) де в системі спостерігаються значні порушення законодавства і нормативів, відсутні правила роботи або вони не дотримуються, керівний склад проявляє некомпетентність або неефективне управління.

5. Оцінка чутливості кредитного портфелю до ринкового ризику. Рейтингова оцінка також починається від рівня 1 де чутливість надходжень банку до негативних змін в активах кредитного портфелю є низькою, погіршується до рівня 5 де банк знаходиться під великим рівнем ринкового ризику, що ставить під загрозу його платоспроможність. Останній рівень вимагає негайного втручання Національного банку України з метою запобігання банкрутству та забезпечення вжиття відповідних заходів з боку керівництва банку.

6. Оцінка загального рейтингу банку здійснюється шляхом обчислення сукупного рейтингу на основі рейтингових оцінок для 5 компонентів за п'ятибальною шкалою. Таким чином, за допомогою системи рейтингу CAMEL можливо зробити підсумок про фінансовий стан банку і якість його кредитного портфеля [27, с. 287].

В підсумку зазначимо, що оцінка кредитного портфеля банку є процесом, який допомагає банкам оцінити ризики, пов'язані з їх кредитними активами, та

приймати відповідні рішення для забезпечення стабільності та прибутковості. Серед рейтингових, статистичних та аналітичних підходів оцінки кредитного портфеля, НБУ використовує змішану модель з аналітики показників для аналізу подальшого стану банків України. Для аналітики НБУ розраховує економічні нормативи банків від Н1 (регулярний капітал) до Н12 (норматив загальної суми інвестування), та на основі результатів з встановленими на них норм регулює за допомогою правових та фінансових важелів їх банківську активність для забезпечення стабільності економіки в цілому.

Висновки до розділу 1

Кредитний портфель - це набір угод та зобов'язань, пов'язаних з кредитами наданими банком клієнтам. Цей портфель формується на основі управлінських рішень, які приймаються відповідно до політики банку та банківських регуляторів. За допомогою регулярного аналізу кредитного портфеля, для банку доступні оптимальні напрямки концентрації ресурсів, інвестицій, своєчасного виявлення кредитних ризиків та формування орієнтовної бази клієнтів. Основуючись на показниках платоспроможності клієнтів, рентабельності операцій, рівня ризику та попиту та послуги, банк вибирає напрямок кредитної політики.

Для оцінки якості кредитного портфеля банку використовується один метод або комбінація підходів які мають свої переваги та недоліки, а саме: методи експертної оцінки (рейтинговий, «дерево рішень», коефіцієнтний аналіз), статистичні методи («Монте-Карло», таксономічний аналіз, скоринг, кореляційно-регресійний аналіз) та аналітичні (стрес-тестування). Основна задача методів - це оцінка можливого ризику та втрат із-за кредитної діяльності для формування резерву. Важливим показником оцінки якості активів банку за системою «СAMEL» є співвідношення резерву до капіталу банку.

Показники кредитного портфеля в значній мірі залежать від його структури. Оптимальна структура кредитного портфеля полягає в розумному

розподілі ризиків та доходів. Банк повинен бути уважним до найбільш ризикових кредитів, які можуть потенційно призвести до неплатоспроможності боржника. Ці кредити можуть включати в себе позики недоброякісних позичальників, кредити з високим рівнем заборгованості або кредити, надані на ризиковані галузі або ринки. Це допомагає банку досягти більш стійкого фінансового стану та знизити потенційні втрати.

2 АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ З УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ В АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1 Оцінка фінансово-економічної діяльності АТ КБ «ПриватБанк»

АТ КБ «ПриватБанк» є одним із найбільших банків в Східній Європі та роботодавцем в Україні, надаючи роботу понад 22 тисячам співробітників та надає широкий спектр банківських послуг для фізичних та юридичних осіб.

На засіданні засновників 7 лютого 1992 року було ухвалено рішення про заснування ПриватБанку. 19 березня 1992 Приватбанк був заснований групою підприємців, серед яких були Ігор Коломойський і Геннадій Боголюбов у форматі товариства з обмеженою відповідальністю. На той час Приватбанк був малим комерційним банком [28].

З 1997 року ПриватБанк розпочалася впровадження міжнародної системи управління якістю ISO 9001 для контролю ризиків та постійного вдосконалення діяльності.

Для залучення нових інвестицій та розширення своєї діяльності в 2000 р. ПриватБанк змінив свою юридичну форму і був реорганізований у закрите акціонерне товариство.

У грудні 2016 року українська влада прийняла рішення про націоналізацію ПриватБанку через великі проблеми з його фінансовим станом. Банк був заборгований на мільярди доларів та мав значні проблеми з кредитним

портфелем. На докапіталізацію портфеля в 2016 - 2017 роках було витрачено 4,8 % ВВП країни, це було найкращим рішенням для запобігання фінансовій кризі в країні та збереження довіри вкладників [34].

Так, станом на 31 грудня 2022 року до складу АТ КБ «Приватбанк» входять:

- Головний офіс, розташований у м. Київ - Україна;
- Регіональні підрозділи у складі 8 філій, у тому числі однойменний дочірній банк в Кіпрі, та 1200 функціонуючих відділень [29].

Порівняно з 2021 роком кількість відділень зменшилося на 23 % із-за фізичних руйнувань та тимчасової окупації низки територій кількох областей України.

Органами управління Банку є:

- Акціонер або Вищий орган;
- Наглядова рада Банку;
- Правління Банку.

Акціонер Банку (Вищий орган) – держава в особі Кабінету Міністрів України, яким належить 100% акцій банку. Держава виступає як власник Банку, а органи управління Банку дотримуються найкращих світових стандартів корпоративного управління які не порушують норми чинного законодавства України, а саме:

- принципів організації економічного розвитку та співробітництва щодо корпоративного управління для підприємств з державною часткою;
- Принципів корпоративного управління для банків базельського комітету з банківського нагляду;
- рекомендацій європейської банківської організації щодо внутрішнього управління.

Наглядова рада Банку – орган, який забезпечує нагляд за діяльністю банку та здійснює контроль за дотриманням правил, норм та принципів корпоративного управління. Її головною функцією є забезпечення незалежного

огляду та оцінки діяльності банку з метою захисту інтересів вкладників, кредиторів та держави як акціонера.

Голова Наглядової ради Банку керує та організовує роботу ради, відповідає за її ефективність. Він забезпечує чіткий розподіл обов'язків між членами ради та ефективний обмін інформацією між ними.

Основі функції Наглядової ради:

- затвердження стратегії, планів дій, політики управління ризиками, річного бюджету та бізнес-планів Банку;
- здійснення контролю за фінансово-господарською діяльністю Банку;
- відповідає за проведення виборів членів правління;
- інші функції, які вказані в Положенні про Наглядову раду Банку.

Наглядова рада відповідає за:

- контроль фінансової стійкості банку;
- гарантування успішної організації корпоративного управління;
- призначення складу Правління, та керівників підрозділів банку.

Наглядова рада назначається урядом України та складається з 9 членів, 3 члени яких представники держави.

Правління Банку – виконавчий орган банку, відповідальний за керівництво та управління діяльністю банку та вирішує всіх питання, пов'язаних із діяльністю банку, крім питань, що належать до виключної компетенції Наглядової ради Банку.

З метою забезпечення більшої ефективності роботи Правління у Банку створює низку комітетів з урахуванням розміру кредитного портфеля, діяльності банку та обсягів банківських послуг [33].

Керівництво Національного банку України ухвалило рішення підвищити облікову ставку 04 квітня 2022 р. з 10 % до 25 % річних. До кінця року рівень ставки не змінювався для стримування інфляційні процесів під час війни. Треба зауважити що рівень облікової ставки з 2019 р. по 2021 р. був стабілізований з 18 % до 6 % після впливу карантину на ділову активність.

Офіційний курс гривні до долара США знизився на 34 % з 27,4 гривень на 01 січня 2022 року до 36,7 гривень 01 січня 2023 р. із-за реакції учасників ринку на геополітичні події довкола України. Слід визначити, що навіть у таких умовах банківська система здатна зберігати стабільність [35].

Розглянемо фінансові показники АТ КБ «ПриватБанк» впродовж 2019 - 2022 рр., які представлено в табл. 2.1 [29].

Таблиця 2.1 – Фінансові результати АТ КБ «ПриватБанк» в млрд. грн. [30 - 33]

Показники	Рік			
	2019	2020	2021	2022
Активи	309723	382525	401296	540596
Зобов'язання	255194	329700	334681	482807
Власний капітал	54529	52825	66615	57789
Статутний капітал	206060	206060	206060	206060
Доходи	69648	62412	72197	79466
Прибуток	32609	24302	35050	30198
Витрати	37039	38119	37147	49268

Можна спостерігати незначний спад фінансових показників банку на 2022 рік, вони обумовлені низьким рівнем ліквідності на ринках капіталу та дефіцитом балансу державних фінансів та зовнішньої торгівлі в економіці України.

За підсумками 2022 р. банк має достатній рівень капіталу з урахуванням поточних вимог Національного банку України, а саме 57789 млрд. грн., що менше на 15 % по зрівнянням з минулим рік. Регулятивний капітал Банку на кінець 2022 р. становить 57,8 млрд. грн., а норматив адекватності регулятивного капіталу становить 23,78 %, норма нормативу становить не менше 10 %. Всі нормативні показники ліквідності Банку значно перевищують норми, встановлені НБУ.

Незважаючи на підвищений кредитний ризик із-за кризової ситуації, обсяг коштів клієнтів у банка зріс, що забезпечувало стабільно високий рівень ліквідності. Зростання депозитів у березні компенсувало невеликий вплив

коштів населення у перші два місяці року під впливом інформаційного тиску. Тому рівень доходів та активів в 2022 р. став піковим по зрівнянню з минулими роками.

Чистий прибуток Банку за 2022 р. склав 30,2 млрд грн., що менше порівняно з 2021 р. на 4,85 млрд. грн., або на 13,8 %. причиною є підвищені витрати в умовах війни, а саме підтримка персоналу, захист інформаційних систем та благодійність. В умовах зростання інфляції банк стримав зростання операційних витрат, яке обмежилось лише 5 %. Банк далі бажає підтримувати стабільну базу фінансування, розвивати джерела ресурсів, в першу чергу за рахунок коштів юридичних та фізичних осіб. Не зважаючи на ці показники чистий прибуток АТ КБ «ПриватБанк» залишається максимальним результатом всього банківського сектору України,

Окремі фактори, такі як результат переоцінки, також мають значний вплив на фінансові показники банку. Наприклад, у липні, зміна офіційного курсу гривні до долара США призвела до збитків, пов'язаних з переоцінкою валютної позиції. Однак, ці збитки частково компенсувалися позитивною переоцінкою індексованих облігацій з валютним курсом в кредитному портфелі банку. Окрім того, переоцінка індексованих облігацій залежить як від зміни курсу гривні до долара США, так і від інфляційних очікувань та зростання процентних ставок як на внутрішньому ринку України, так і на світовому ринку.

Динаміка доходів АТ КБ «ПриватБанк» за 2019 - 2022 рр. наведена на рис. 2.1.

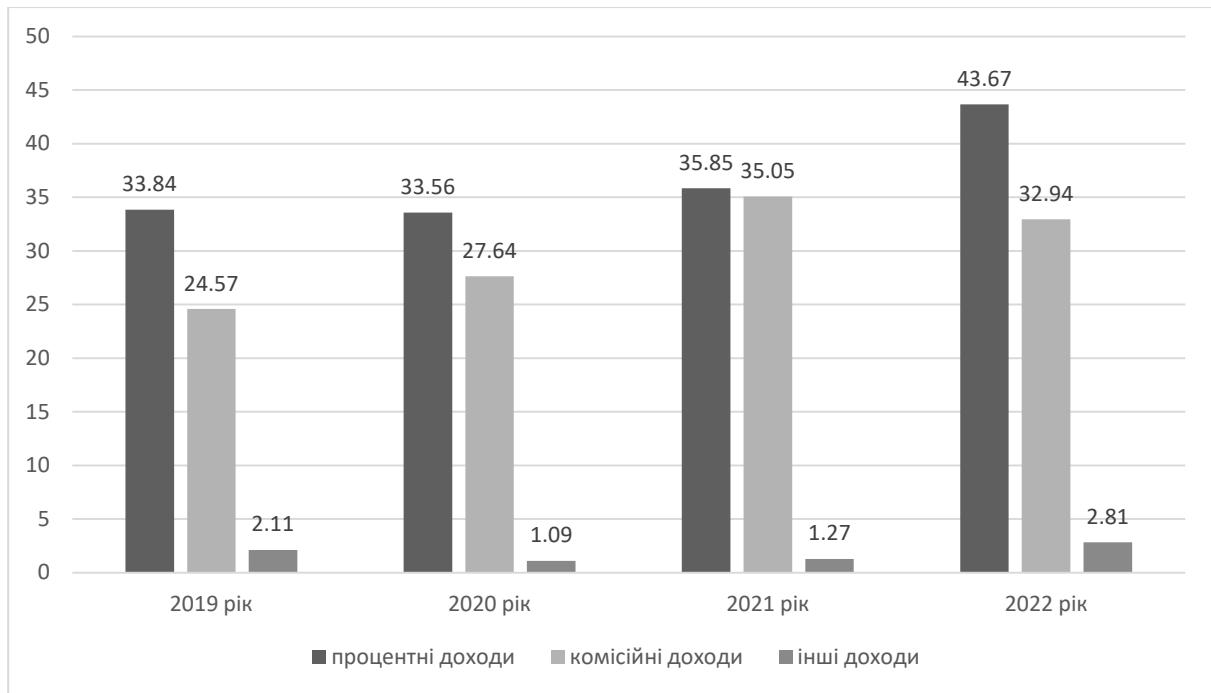

Рисунок 2.1 – Динаміка доходів АТ КБ «ПриватБанк» за 2019 - 2022 роки, в млрд. грн. [30 - 33]

Аналізуючи рис. 2.1, можна вказати що основними джерелами доходів АТ КБ «ПриватБанк» є процентні доходи які займали частку: 56 % в 2019 р., 53,9 % в 2020 р., 49,7 % в 2021 р. та 55 % в 2022 р. які в основному складаються з кредитів та авансів фізичним особам, інвестиційних цінних паперів, кредитів та авансів банкам, та комісійні доходи що мають частку: 40,6 % в 2019 р., 44,4% в 2020 р., 48,6 % в 2021 р. та 41,5 % в 2022 р. які в свою чергу складаються з розрахункових операцій, зняття готівки, міжнародних платіжних систем та еквайрингу.

Рівень комісійного доходу в 2022 р. впав на 7,1 % по зрівнянню з минулим роком із-за відміни відсотків по кредитах на картках, запровадження кредитних канікул для клієнтів, скасування комісій для торгових підприємств та за зняття готівки, а також комісій за більшість видів платежів клієнтів.

Структура витрат АТ КБ «ПриватБанк» за 2019-2021 рр. наведена на рис. 2.2.

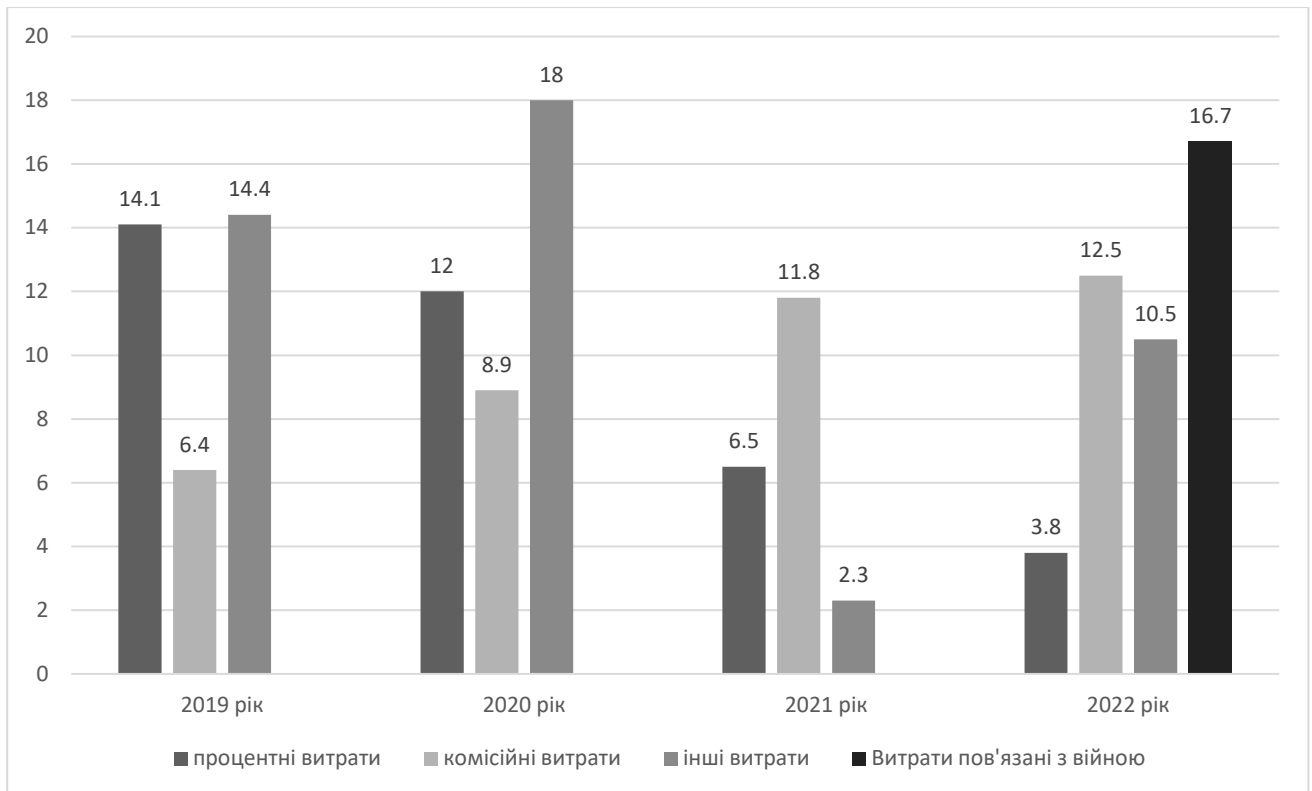

Рисунок 2.2 – Структура витрат АТ КБ «ПриватБанк» за 2019-2021 роки, в млрд. грн. [30 - 33]

Оцінюючи рис. 2.2, можна побачити що в 2019-2022 рр. динаміка процентних витрат падає на 73,1 %, але в тій же послідовності комісійні витрати піднімаються на 48,8 %. Що до адміністративних та інших операційних витрат, різкий тем підвищення в 2020 р. та різкий спад в 2021 р. обумовлений створення та закриття резерву під юридичні ризики, куди входило 6,5 млрд. грн. В 2022 р. додаткові витрати адміністративних та операційних витрати пов'язані з переміщенням дата-центру до Євросоюзу із-за загрози пошкодження інфраструктури, додатковими компенсаціями працівникам мережі за роботу в надзвичайних умовах, витратами на забезпечення неперервності електропостачання, витратами на благодійність та спонсорством.

АТ КБ «ПриватБанк» у 2022 р. має підвищені витрати із-за повномасштабної війни, збитки склали 38,4% від загальних показників. Основними збитками цього пункту пов'язані із зменшенням корисності готівки в

касах та банкоматах в окупованих регіонах та знецінення кредитами та авансами клієнтам.

Розглянемо структуру активів АТ КБ «ПриватБанк» (табл. 2.2), оскільки вони є значною складовою операцій банків і мають вагому роль у їхній діяльності, оскільки вони становлять джерело доходів для банківських установ.

Таблиця 2.2 – Структура активів АТ КБ «ПриватБанк», в млн. грн. [30 - 33]

Показники	Рік			
	2019	2020	2021	2022
1	2	3	4	5
Грошові кошти та їх еквіваленти	44487	48068	51208	94191
Заборгованість банків	27118	25059	26243	103837
Кредити та аванси клієнтам	59544	55021	68218	68084
Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	84680	100750	93096	95716
Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	66602	119196	129074	143920
Інвестиційні цінні папери за амортизованою собівартістю	875	1715	107	116

Продовження табл. 2.2

1	2	3	4	5
Передоплата з поточного податку на прибуток	2257	6660	9978	9079
Інвестиції в дочірні та асоційовану компанію	155	30	30	30
Інвестиційна нерухомість	3379	2933	1989	2155
Основні засоби та нематеріальні активи	6480	7642	7362	6617
Інші фінансові активи	2210	3488	2644	4309
Інші активи	10529	10128	9713	9189
Активи, утримувані для продажу	0	32	7	64
Всього активів	309723	382525	401296	540596

В 2022 р. рівень грошових коштів та їх еквівалентів показав пікове значення за останні роки, а саме з 31.12.2021 по з 31.12.2022 збільшився на 83,9

% і становить 17,4 % від загальної суми активів. Такий рівень заслуговує підвищення в 2 рази кореспондентських рахунків та депозитів в банках країн ОЕСР. Також треба вказати що банк вилучив із складу грошових коштів рахунки та кошти деноміновані в російських рублях на суму 123 млн грн. Крім цього обов'язковий резерв на рахунку НБУ збільшився теж в 2 рази, та внаслідок воєнних дій банк створив низку резерв під очікувані збитки.

Щодо кредитного портфелю банку, то рівень кредитів та авансів клієнтам майже не змінився за останній рік, що служить скоріше позитивною стороною, так як банк поніс збитки в якості знецінення частини кредитів та авансів клієнтів на окупованій території. Що до кредитів та авансів банкам, то показник збільшився в 3 рази за рахунок депозитних сертифікатів Національного банку України, які залучені під ставку 23% річних та за коштів які залучено умовно зберігатися в НБУ для певних депозитів фізичних осіб.

Після впровадження воєнного стану в Україні збільшився рівень збиткових цінних паперів в інвестиційному портфелі банку, а саме:

- цінні папери вартістю 89,6 млрд. грн. відносяться до очікуваних кредитних збитків;
- цінні папери вартістю 54,3 млрд. грн відносяться як фінансові активи з оцінкою кредитних збитків в межах строку їх дії.

Також на кінець 2022 р., державна іпотечна установа випустила довгострокові облігації на суму 303 мільйони гривень, які були визнані як фінансово знеціненими активи.

За 2022 р. рівень зобов'язань банку підвищився на 30,7 % по зрівнянню з минулим роком за рахунок коштів клієнтів, з яких більше 75 % припадало на поточні високодиверсифіковані рахунки, переважно фізичних осіб. Тому банк забезпечує низьку вартість залучених ресурсів порівняно з конкурентами, оскільки має стійкі поточні пасиви завдяки низькій концентрації своєї клієнтської базу.

Показники	Рік			
	2019	2020	2021	2022
Заборгованість перед НБУ	7721	0	0	128
Заборгованість перед банками та іншими фінансовими організаціями	201	2	3	0
Кошти клієнтів	240621	312708	325303	471970
Зобов'язання орендаря з лізингу	1748	1855	1 593	1 434
Відстрочене зобов'язання з податку на прибуток	121	146	159	0
Інші фінансові зобов'язання	1522	2907	3770	2634
Резерви та нефінансові зобов'язання	3260	12082	5 446	8075
Всього	255194	329700	334681	482807

Також спостерігається підвищення обсягів резервів на 2022 р., які збільшилися на 32,6 % по відношенню з 2021 р.. Такий зріст обумовлений зростання кількості проблемних кредитів та зменшення спроможності позичальників повернути позику на фоні воєнного стану, для забезпечення фінансової стійкості банку є необхідним підвищення резервів для покриття можливих втрат.

В умовах військової агресії, основною метою управління кредитним ризиком було запобігання зниженню якості кредитного портфеля. Це було досягнуто шляхом впровадження кредитних канікул, перегляду правил прийняття рішень та запропонування реструктуризації кредитної заборгованості для певної групи позичальників.

Для оцінки фінансово-економічного стану АТ КБ "ПриватБанк" було виконано розрахунок різних показників, які представлені в табл. 2.4., табл. 2.5. Сукупність вказаних показників являють собою оцінку фінансової стійкості банку які дозволяють оцінити, наскільки ефективно банк управляє своїми фінансовими ресурсами та ризиками, і як він може впливати на його здатність задовольняти зобов'язання перед клієнтами та іншими зацікавленими сторонами.

Таблиця 2.4 – Показники фінансово-економічного стану АТ КБ «ПриватБанк» в млрд. грн.[31 - 33]

Показники	Рік		
	2020	2021	2022
Власний капітал (К)	52825	66615	57789
Акціонерний капітал (Ка)	206060	206060	206060
Залучені кошти (Кз)	311869	326451	420862
Загальні активи (Аз)	382525	401296	540596
Ліквідні активи (Ал)	49911	52744	97016
Капіталізовані активи (Ак)	8827	8466	7609
Недохідні активи (Ан)	10160	9720	9253
Кредитні вкладення (Вк)	80080	94461	171921
Пасиви (П)	382525	401296	482807
Зобов'язання (З)	329700	334681	482807
Ліквідні зобов'язання (Зл)	312710	325306	472098
Поточні зобов'язання (Зп)	312854	325462	472098
Прибуток (Пр)	24302	35050	30198
Чистий дохід (Дч)	21602	29317	39918
Доходи (Д)	62412	72197	79466
Витрати (В)	38119	37147	49268

Таблиця 2.5 – Оцінка фінансово-економічного стану АТ КБ «ПриватБанк»

Показники	2020	2021	2022
Коефіцієнт надійності $\frac{К}{Кз} * 100\%$	16,9	20,4	13,7
Коефіцієнт «фінансового важеля» $\frac{Кз}{К}$	5,9	4,9	7,3
Коефіцієнт участі власного капіталу $\frac{К}{Аз} * 100\%$	13,8	16,6	10,7
Коефіцієнт захищеності капіталу $\frac{Ак}{К} * 100\%$	16,7	12,7	13,1
Коефіцієнт. мультиплікатора капіталу $\frac{Аз}{Ка}$	1,8	1,9	2,6
Коефіцієнт загальної ліквідності $\frac{Аз}{З} * 100\%$	116	119,9	112
Коефіцієнт миттєвої ліквідності $\frac{Ал}{Зл} * 100\%$	15,9	16,2	20,5
Рент. банківських активів $\frac{Пр}{Аз} * 100\%$	6,3	8,7	5,6
Рентабельність капіталу $\frac{Пр}{К}$	46	52,6	52,2

Коефіцієнт кредитної активності $\frac{Вк}{Аз} * 100\%$	20,9	23,5	31,8
Рівень залучення ресурсів $\frac{Кз}{П} * 100\%$	81,5	81,3	87,1
Загал. рівень рентабельності $\frac{Пр}{Д} * 100\%$	38,9	48,5	38

Показники фінансово-економічного стану які були використані в процесі аналізу відносяться до:

- коефіцієнти фінансової стійкості, відображають співвідношення між різними фінансовими показниками та допомагають виявити потенційні ризики та проблеми, з якими може зіштовхнутися банк та складаються з коефіцієнта надійності, «фінансового важеля», участі власного капіталу, захищеності капіталу та мультиплікатора капіталу [47];

- коефіцієнти ділової активності що використовуються для оцінки ефективності використання активів та ресурсів банку в його діловій діяльності, вони допомагають виміряти, наскільки ефективно банк генерує доходи та управляє своїми активами, до них відносять коефіцієнт кредитної активності та рівень залучення ресурсів [36, с. 48];

- коефіцієнти ліквідності використовуються для оцінки здатності банку задовольняти свої зобов'язання вчасно та уникнути проблем з недостатньою ліквідністю, вони відображають співвідношення між ліквідними активами та зобов'язаннями банку, та складаються з коефіцієнта загальної ліквідності та миттєвої ліквідності;

- коефіцієнти ефективності діяльності відображають здатність банку ефективно використовувати ресурси та отримувати прибуток, вони допомагають оцінити ефективність управління банком і виявити потенційні проблеми або можливості для поліпшення, та складаються з загального рівня рентабельності, рентабельності банківських активів та рентабельності капіталу.

За параметром коефіцієнта надійності, АТ КБ "ПриватБанк" показує позитивний результат, за 2022 рік він впав на 6,7 % в порівнянні з минулим роком, але це все одно більше норми в 5 %, тому можна сказати що банк має

високу фінансову стійкість, забезпечений власним капіталом і здатний виконувати свої зобов'язання перед клієнтами та іншими зацікавленими сторонам [37, с. 221].

Коефіцієнт «фінансового важеля» вказує на те, наскільки банк використовує залучені кошти для збільшення своїх фінансових можливостей.

АТ КБ "ПриватБанк" демонструє теж хороший результат, за 2020 р. в 6 разів, за 2021 рік в 5 разів, 2022 р. в 7 разів. Це означає що банк має досвідчений ступінь використання залучених коштів для здійснення фінансових операцій та інвестицій. Але треба зазначити що банк перевищує рівень коефіцієнта, це служить можливого фінансової нестабільності.

За коефіцієнтом участі власного капіталу АТ КБ "ПриватБанк" в 2022 р. втратив 5,9 % по зрівнянню з минулим роком, але при цьому не перетинає менше норми яка становить 10 %. Це свідчить що ступінь фінансової стійкості банку та його здатність виконувати фінансові зобов'язання на достатньому рівні та має стійкість та незалежність від зовнішніх джерел фінансування.

Коефіцієнт захищеності власного капіталу вказує на ступінь фінансової стійкості та наскільки враховує інфляційні процеси. Цей показник вимірює, наскільки активи банку покриваються його власним капіталом. Показник АТ КБ «ПриватБанк» за 2022 рік став менший на 3,6 % по зрівнянню з 2020 роком але перевищує 2021 рік на 0,4 %. Банк має достатньо капіталу для гарантування своєї стійкості через інвестування коштів в нерухомість и тд.

Коефіцієнт мультиплікатора капіталу вказує на ступінь використання капіталу банку для генерації активів. Цей показник вимірює, скільки активів банку може бути створено на основі його власного капіталу. Коефіцієнт мультиплікатора капіталу АТ КБ «ПриватБанк» зростає з кожним роком, від 1,8 в 2020 р. до 2,6 в 2022 р. Це може свідчити про ефективне використання капіталу та здатність банку генерувати доходи.

Рівень залучення ресурсів вказує на ступінь залучення зовнішніх ресурсів. АТ КБ «ПриватБанк» за 2022 рік зміг підняти показник на 5,8 % в порівнянні з минулим роком, цим показник дійшов до оптимального значення в 80-85 %.

Високий рівень залучення ресурсів може свідчити про активну діяльність банку у залученні коштів, але також пов'язаний зі збільшеним ризиком залежності від зовнішніх джерел фінансування.

Коефіцієнт загальної ліквідності вказує на здатність банку виконувати фінансові зобов'язання взагалі, включаючи як короткострокові, так і довгострокові. Аналізуючи табл. 2.4, можна сказати що АТ КБ «ПриватБанк» має позитивний результат, який не спускається нижче норми в 100 %, в 2022 р. рівень впав на 7,9 % по зрівнянню з минулим роком, що обумовлено з ситуацією в країні. Достатній рівень значення коефіцієнта загальної ліквідності вказує на те, що банк має достатньо ліквідних активів для покриття своїх зобов'язань. Це сприяє фінансовій стійкості банку і забезпечує довіру клієнтів та інвесторів.

Коефіцієнт миттєвої ліквідності вказує на здатність банку швидко виконувати свої фінансові зобов'язання шляхом перетворення ліквідних активів на готівку. В цьому показнику АТ КБ «ПриватБанк» в 2022 р. зміг підняти показник на 4,6 % в порівнянні з 2020 роком, що перевищує норму коефіцієнта в 20 %. Тому можна сказати що банк за 2022 рік зміг дійти до нормативних вимог Національного банку України.

Що до показника загального рівня рентабельності, АТ КБ «ПриватБанк» за 3 роки має позитивний плаваючий показник, за 2022 рік показник знизився на 9,6 % до рівня 2020 року по зрівнянню з 2021 роком. При цьому показники не спускаються нижче норми в 10 %, що свідчить відмінну діяльність менеджерів банку в генерації доходів.

Показник рентабельності капіталу АТ КБ «ПриватБанк» відображає що на кінець 2022 року він складає 52,2 %, що означає на умовну 1 грн капіталу припадає 0,52 копійки. Цей показник зріс на 6,2 % в порівнянні з 2020, але залишився на рівні 2021 року, що в поточних реаліях в країні не означає негативну тенденцію.

Отже, по результатам фінансово-економічному результатам, АТ КБ «ПриватБанк» має майже всі позитивні результати. Це означає що банк має високий рівень залучення нової клієнтської бази, створюючи вигідні умови для

своїх послуг. Також банк дотримується законодавства країни та вимог НБУ що підтримує високу якість кредитного портфеля. Це може сприяти збільшенню прибутку та зміцненню позицій на ринку, що і підтверджують локальні та глобальні рейтинги банків за останні роки.

Проте, варто мати на увазі, що успіх банку в один період не гарантує його стабільності у майбутньому, що і показали події за 2022 рік в країні, які банк успішно зміг перенести. Впродовж воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки, як лідируючий банк має конкретні пріоритети:

- забезпечення фінансової стабільності України де банк активно бере участь у забезпеченні стабільності фінансової системи країни, контролюючи ризики та вживаючи заходів для запобігання фінансовим кризам.

- підтримка та стабільність банківського сектору де банк сприяє стабільному функціонуванню банківської системи, надаючи необхідну підтримку та регулюючи діяльність банків.

- фінансування пріоритетних галузей економіки де банк надає фінансову підтримку секторам економіки, що мають важливе значення для розвитку країни, таким як інфраструктура, енергетика, транспорт та інші пріоритетні галузі.

- безперебійне функціонування підприємств критичної інфраструктури де банк забезпечує фінансування підприємств, які є ключовими для економічної стабільності та безпеки країни, зокрема тих, що належать до державного сектору [29].

2.2 Аналіз ефективності управління кредитним портфелем в АТ КБ «ПриватБанк»

В умовах постійно зростаючої конкуренції та складних економічних умов, ефективне управління кредитним портфелем є ключовим аспектом для банківських установ. Кредитний портфель є основним джерелом доходів банку, але одночасно несе певні ризики, пов'язані з неплатоспроможністю клієнтів та змінами на ринку. Управління фінансовими ризиками АТ КБ «ПриватБанк»

включає в себе використання двох ключових інструментів: встановлення ризикових лімітів та моніторинг за ним щоб забезпечити дотримання цих лімітів.

Впродовж 2022 р., у зв'язку з розпачатою в лютому повномасштабною військовою агресією, банк змушений був змінювати свої пріоритети та завдання. Пріоритетним завданням банку стало підтримка економіки країни шляхом продовження фінансування ключових галузей економіки, забезпечення стабільного руху готівки та розрахункового обслуговування для клієнтів, а також здійснення заходів для відновлення діяльності та банківського обслуговування на територіях, які були об'єктом бойових дій або тимчасової окупації. У зв'язку з цим, ризикові ліміти були відкориговані упродовж 2022 р., і можуть продовжувати коригуватись і надалі [29].

Поточний стан кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 рр. продемонстровано в табл. 2.6. По наведеним даним, можна помітити, що обсяг активів АТ КБ "ПриватБанк" за останні 2 роки виріс на 39,62 % і до кінця 2020 року становить 540596 млн. грн, такий темп пов'язаний з високим ростом попиту на кредити та аванси банків в 4 рази. Частка кредитів у складі активів банку в 2022 р. досягала 46 % що на 14 % менше порівняно з 2021 роком, що являється позитивним курсом, адже фактично ця стаття збільшує кредитне навантаження банку.

Таблиця 2.6 – Структура темпи кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за 2020 - 2022 роки в млн. грн. [31 - 33]

Показники	Рік та темп приросту %		
	2020	2021	2022
Активи	382525	401296 (4,91)	540596 (34,71)
Надані кредити	232772	242568 (4,21)	250496 (3,26)
Надані кредити (без резерву на очікувані кредитні збитки)	55021	68218 (23,98)	68084 (-0.2)
Кредити юридичним особам	5509	4091 (-34,66)	5340 (30,53)
Кредити фізичним особам	53839	60992 (13,29)	54739 (-11,42)
Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу	6859	11903 (73,54)	21311 (88,44)
Дебіторська заборгованість за	2157	2069 (-4,25)	1175 (76,08)

фінансовим лізингом			
Заборгованість за фінансовим лізингом, що управляються як окремий портфель	164332	163513 (-0,5)	167931 (2,7)
Прострочена заборгованість за кредитами	178972	174551 (-2,53)	178561 (2,29)
Резерви під очікувані кредитні збитки	177751	174350 (-1,99)	182412 (4,42)
Питома вага прострочених кредитів у кредитному портфелі	76,97	71,96	71,28

По наведеним даним видно, що майже всі показники за 2022 р. мають позитивний темп окрім показника кредитів фізичним особам. Темп негативного зростання пов'язаний з іпотечними та споживчими кредитами, на які попит зменшився вдвічі. Вони на 2022 р. становлять 16,7 % від загальної суми кредитів фізичних осіб.

Кредитний портфель АТ КБ «ПриватБанк» в 2022 р. виріс на 23,78 % за 2 роки, але в порівнянні з 2021 роком рівень портфелю не змінився із-за зменшення попиту на послуги для фізичних осіб та становить 250 496 млн. грн. та складається з: кредити юридичним особам - 2,13 %, кредити фізичним особам - 21,85 %, кредити підприємствам малого та середнього бізнесу - 8,51% та заборгованість за фінансовим лізингом, що управляються як окремий портфель - 67,04 %.

Категорія «Кредити, що управляються як окремий портфель» включає в себе непрацюючі кредити до кінця 2016 року. За думкою керівництва, цей портфель кредитів має однакові показники кредитного ризику, незалежно від класифікації за галузю або напрямом діяльності. За 2022 рік банк списав 44 млн. грн. з резервів на очікувані збитки за для стабілізації окремого кредитного портфеля (табл.2.7).

Таблиця 2.7 – Показники кредитного портфелю за кредитною якістю в 2022 р. в млн. грн. (не прострочені та не знецінені кредити) [33]

Показники	Кредити юридичним особам	Кредити фізичним особам	МСП	Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом	Всього за типом
-----------	--------------------------	-------------------------	-----	---	-----------------

Кредити позичальникам великим	1140				1140
Кредити позичальникам середнім	1983		12675	122	14780
Кредити позичальникам малим	4		2906	91	3001
Кредити від 1 до 100 мільйонів гривень		422			422
Кредити менше 1 мільйона гривень		36272		158	36430
Всього за групами клієнтів	3127	36694	15581	371	

За даними табл. 2.7 видно, що не зважаючи на зменшений попит, найбільша кількість кредитів, які не прострочені та не знецінені, належить до групи фізичних осіб які орієнтовані на отримання кредитів на суму менше 1 млн. грн. Левову частку кредитів фізичних осіб займають операції за кредитними картками яка становить 87,2 % від основної групи.

Що до юридичних осіб, їх можна віднести до групи кредитів з великими позичальниками – 36,4 % від основної групи, та кредитів середніми позичальниками – 63,4 % від основної групи.

Кредитування малих та середніх підприємств посідає друге місце в попиті на послуги банку та орієнтуються на кредити середнім позичальникам - 81,3 %, та малим позичальникам – 18,7 %.

По результатам видно, що цільовими клієнтами банку є фізичні особи та підприємства малого та середнього бізнесу (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Показники якості кредитного портфеля за 2022 рік в млн. грн. (прострочені але незнецінені кредити) [33]

Показники	Кредити юридичним особам	Кредити фізичним особам	МСП	Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом	Всього за період
прострочені менше ніж 30 днів	7	354	96	26	483
прострочені від 31 до 90 днів	9	867	213	36	1125

Всього за категорією	16	1221	309	62	
----------------------	----	------	-----	----	--

АТ КБ «ПриватБанк» додержується постанови «Про внесення зміни до постанови Правління Національного банку України від 25 лютого 2022 року № 23» при розрахунку резервів для свого кредитного портфелю [38].

Банк також формує резерви для покриття можливих збитків від кредитів, які вважаються знеціненими.

Згідно з політикою АТ КБ "ПриватБанк", кожен окремих наданий кредит вважається не знеціненим та не простроченим, до тих пір, поки не з'явиться свідчення про те, що кредит став знеціненим.

Прострочені, але незнецінені кредити - це кредити, які мають заставу, ціна якої достатньо для погашення всієї суми прострочення. Кредити стають знеціненими після прострочення в 90 днів.

АТ КБ «ПриватБанк» використовує вказівки розрахунку резервів щодо кредитного портфелю відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» [39].

У табл. 2.9 наведено дані про прострочені, але не знецінені кредити АТ КБ «ПриватБанк». Найбільша кількість прострочених але незнецінених кредитів мають термін від 31 до 90 днів, 77 % яких належать фізичним особам. Така тенденція відноситься до всіх категорій клієнтів, що свідчить про більшу можливість кредитів перейти до знецінених, чим до погашених.

Таблиця 2.8 – Показники якості кредитного портфеля за 2022 рік в млн. грн. (знецінені кредити) [33]

Показники	Кредити юридичним особам	Кредити фізичним особам	МСП	Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом	Всього за період
не прострочені	104	285	148	9	546
прострочені менше ніж 30 днів	0	43	20	3	66

прострочені від 31 до 90 днів	0	48	82	21	151
прострочені від 91 до 180 днів	141	5648	231	20	6040
прострочені від 181 до 360 днів	86	590	354	36	1066
прострочені більше ніж 361 день	482	1988	191	82	2743

В табл. 2.10 вказано дані про кредити, які індивідуально визнані знеціненими. По наведеним даним видно що найбільшу масу знецінених кредитів мають рівень простроченості від 91 до 180 днів, кредити фізичним особам в цьому рівні мають найбільшу частку в 56,1 % серед всіх знецінених кредитів, в порівнянні 2021 роком, цей показник виріс в 17 разів, це пов'язано з тим, що воєнна ситуація створила нестабільність на ринку праці та економічному середовищі, що ускладнила здатність фізичних осіб погашати свої кредити. Кредити юридичним особам мають більше знецінені кредитів на рівні простроченості більше ніж 361 день, що складає 59,4 % від всіх знецінених кредитів юридичним особам. Кредити малих та середніх підприємств мають найбільшу частку знецінених кредитів на рівні простроченості від 181 до 360 днів, що становить 35,5 % від всіх знецінених кредитів МСП. По зрівнянню з 2021 роком, рівень знецінених кредитів багатократно виріс саме на середину року, коли військовий стан більше всього ударив по економіці. Для МСП рівень цих кредитів виріс в 10 разів по першим 5 показникам, поточний стан в країні суттєво вплинув на бізнес-середовище підприємств, зумовлюючи перебої у виробництві, постачанні та збуті товарів, або закриття чи банкрутство призвело до прострочення погашення їх кредитів.

Таблиця 2.10 – Резерв на знецінені кредити в АТ КБ «ПриватБанк» за 2022 р. в млн. грн. [33]

Показники	Кредити юридичним особам	Кредити фізичним особам	МСП	Окремий кредитний портфель за 2016 рік	Всього
-----------	--------------------------	-------------------------	-----	--	--------

Резерв на знецінення кредитів на 01.01.2022	1070	8816	536	162322	172744
Коригування процентного доходу за знеціненими кредитами	14	304	69	1101	1488
Списані впродовж року	-612	-8634	-409	-44	-9699
Курсові різниці	286	1891	80	3146	5403
Резерв на знецінення кредитів на 31.12.2017	753	7048	905	167435	176141

В табл. 2.10 вказано, що резерв на знецінення в 2022 р. склав 172744 млн. грн., 95 % суми займає резерв на кредити, що управляються як окремий портфель та був створений в 2016 р.. Керівництво банку вважає ці кредити мають спільні ознаки не зважаючи на класифікацію, впродовж 2022 року банк стягнув з резерву на них 44 млн. грн. кредитів, в порівнянні з минулим роком, сума списання становила 1744 млн. грн., так як 2021 рік був стабільний, та не мав значних проблем з проблемними кредитами по іншим показникам. Однак керівництво банку надалі продовжуватиме виконувати заходів до повернення стягнутої заборгованості.

Резерв на курс різниць в 2022 р. має позитивне значення із-за того що банк виявив інформацію про погіршення кредитних ризиків та те що ймовірність неповернення кредитів зросла, в 2021 р. це був показник негативним. Цей показник необхідний для банку, так як він допомагає акумулювати резерв для покриття можливих збитків внаслідок неповернення кредитів.

Рівень коригування процентного доходу за знеціненими кредитами по зрівнянню з минулим роком зменшився на 7,9 %, тому можна сказати що керівництво банку вважає знецінені кредити за 2022 рік мають більше очікуваного доходу. Кошти, які були списані з резерву у зв'язку з неповерненням кредитів чи заборгованості зросли на 45 % в порівнянні з минулим роком, рівень стягнення закономірний якщо брати до уваги збільшений ступінь знецінених кредитів.

В табл. 2.11 наведено дані щодо заставного забезпечення кредитів фізичних осіб, які мають високий рівень надлишковості а саме 99 % активів мають надлишкову забезпеченість: іпотечні кредити забезпечені відповідними

об'єктами житлової нерухомості, кредити на придбання автомобіля забезпечені відповідним транспортом.

В цьому показнику кредити підприємствам малого та середнього бізнесу мають гірший результат, 63,3 % активів МСП мають надлишкове заставне забезпечення, а саме забезпечені відповідними об'єктами комерційної нерухомості, обладнанням та автомобілями для комерційних перевезень. Серед кредитів юридичним особам 86 % активів мають надлишкове заставне забезпечення, дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом має 99 % надлишковим забезпеченням за рахунок автомобілів та об'єктів нерухомості фізичних та юридичних осіб.

В порівнянні з минулим роком, показники забезпечення кредитів мають пропорційне відношення з кількістю наданих послуг відповідним групам клієнтів. При цьому МСП мають найгірші показники співвідношення по зрівнянню з іншими групами, а саме на 2022 рік чиста балансова вартість активів з надлишковим заставним забезпеченням піднялась 17 %, але при цьому показник активів з недостатнім заставним забезпеченням піднявся на 69 %, що свідчить про менш ліквідною та важку для реалізацію власність МСП в разі неплатоспроможності підприємства.

Таблиця 2.11 – Надлишкове та недостатнє заставне забезпечення кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк» [33]

Показники	Активи з надлишковим заставним забезпеченням		Активи з недостатнім заставним забезпеченням	
	Чиста балансова вартість активів	Справедлива вартість забезпечення	Чиста балансова вартість активів	Справедлива вартість забезпечення
Кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляються як окремих портфель	1142	2612	49	0
Кредити юридичним особам	2555	5464	416	93
Кредити фізичним особам – іпотечні кредити	3512	107 11	37	5

Кредити фізичним особам – кредити на придбання автомобіля	350	722	0	0
Кредити фізичним особам – інші кредити	21	56	0	0
Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу	6276	17395	3664	664
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом	1921	3941	19	16

Високий рівень надлишкової застави забезпечення є вигідним для АТ КБ «ПриватБанк», оскільки додаткова застава може забезпечити додаткову захист в разі неповернення кредиту або невиконання зобов'язань позичальником. Надлишкове заставне забезпечення знижує ризик банку і покращує його позицію при відшкодуванні можливих збитків.

Також варто відзначити, що не враховувались кредити, надані за допомогою кредитних карток, споживчі кредити та певна частина кредитів, наданих підприємствам малого і середнього бізнесу, на суму 387 млн. грн., по зрівнянню з 2021 роком ця сума була більшою на 68,6 %. Не враховування цієї суми пояснюється тим, що надання таких кредитів не потребує наявності заставного забезпечення.

Структура кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за галузями та напрямками діяльності зображено в табл. 2.12.

Таблиця 2.12 – Структура кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за галузями та напрямками діяльності [33]

Показники	2020	2021	2022
Кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляються як окремий портфель	164332 70%	163513 67%	167931 67%
Кредити фізичним особам	54967 24%	61727 25%	55103 22%
Кредити юридичним особам та МСП			
Рослинництво	2793 2%	2988 2%	12325 5%
Роздрібна торгівля	2701 2%	2889 2%	3578 2%

Оптова торгівля	2265 1%	2377 1%	2868 2%
Інфраструктура	1032 1%	1104 1%	1206 1%
Виробництво товарів народного споживання	748	800	1033 1%
Інше	6066 4%	8556 6%	6452 4%
Всього кредитів та авансів клієнтам, загальна сума	232772	242568	250496

Станом на 31 грудня 2022 року загальна сума кредитів найбільшим 10 клієнтам АТ КБ «ПриватБанк», за винятком тих, що управляються як окремий портфель, складала 2240 млн. грн. (в минулому році ця сума була меншою на 4,6 %) або 3 % від загальної суми кредитів не враховуючи окремий кредитний портфель за 2016 рік. Резерв, створений для покриття очікуваних кредитних збитків, пов'язаних з цими позичальниками, склав 595 млн. грн., що на 32,7 % менше ніж в минулому році.

Аналіз табл. 2.12 дозволяє побачити рівень галузевої розмаїтості кредитування АТ КБ «ПриватБанк». Якщо не брати до уваги окремий кредитний портфель за 2016 рік, то більше всього банк за 2022 рік надає свої послуги кредитування в наступних економічних секторах: фізичні особи - 22%, серед юридичних осіб та МСП: рослинництво – 5 %, роздрібна торгівля – 2 %, оптова торгівля – 2 %, будівництво – 1 %, виробництво товарів народного споживання - 1 %.

Треба підмітити, що рівень кредитування рослинництва зросло в чотири рази по зрівнянню з минулим роком. Це свідчить про збільшення фінансової підтримки, наданої банком сільськогосподарським підприємствам, фермерам та іншим суб'єктам, пов'язаним з рослинництвом із-за складної економічної ситуації в країні пов'язані з воєнною агресією та обмеженням експорту товару через водний шлях [68].

Головними факторами, що впливають на ефективність кредитного портфеля банку, є дохідність та ризик. Відношення між цими показниками визначає ефективність кредитної стратегії та загальної кредитної діяльності банку. Основна мета управління кредитним портфелем полягає в досягненні

максимальної дохідності при прийнятному рівні ризику. За наведеними даними таблиці 2.5 можливо обчислити коефіцієнти рівнів кредитного ризику та якості кредитного портфеля [40].

Коефіцієнт кредитної активності:

$$K_{\text{ка}} = \frac{K_{\text{п}}}{A} * 100\% \quad (2.1)$$

де $K_{\text{п}}$ – кредитний портфель банку; A – загальні активи.

Цей коефіцієнт вимірює співвідношення між розміром кредитного портфеля та загальними активами банку, його використовують для оцінки ефективності кредитної діяльності банку. За 2020 р. цей показник становить 60,85 %, за 2021 р. – 60,45 %, за 2022 р. – 46,33 %. Минулі 2 роки мають результати в межах норми в 60-56 %, але 2022 р. має показник нижче на 13,67 пунктів від норми. Низьке значення коефіцієнта вказує на більш консервативну стратегію кредитування із-за ситуації в країні, це може обмежувати потенційний дохід банку.

Коефіцієнт достатності резервів:

$$K_{\text{др}} = \frac{P}{K_{\text{п}}} * 100\%$$

(2.2)

де $K_{\text{п}}$ – кредитний портфель банку; P – резерв, створений на відшкодування збитків за кредитними операціями.

Цей коефіцієнт вимірює співвідношення між резервами, які банк утримує для покриття можливих втрат в кредитному портфелі, та вимогами щодо мінімального рівня резервів, які встановлюються регуляторними органами, його використовують для визначення фінансової стійкості банку та його здатності покрити можливі збитки, пов'язані з кредитними ризиками.

За 2020 р. цей показник становить 76,36 % за 2021 рік - 71,88 %, за 2022 рік - 72,82 %. В 2022 р. рівень показника незначно збільшився по зрівнянню з минулим роком за для забезпечення більшої безпеки для банку в складний період для економіки. Також треба відмітити що спад коефіцієнта с 2020 по 2021 роки пов'язаний з активним погашенням частини окремого кредитного портфеля за 2016 рік.

Коефіцієнт прибутковості кредитних операцій [41]:

$$K_{\text{пп}} = \frac{\text{ПД}-\text{ПВ}}{K_{\text{п}}} * 100\% \quad (2.3)$$

де $K_{\text{п}}$ – кредитний портфель банку; ПД – процентні доходи банку; ПВ – процентні витрати банку.

Цей коефіцієнт вимірює ефективність кредитного бізнесу банку та його здатність генерувати прибуток з кредитних операцій. За 2020 рік цей показник становить 9,28 % за 2021 рік – 12,09 %, за 2022 рік – 15,93 %. З кожним роком рівень прибутку тільки підвищується, що свідчить про високий рівень надання кредити з підвищеним рівнем ризику, але цим є загроза до збільшення кількості неплатоспроможних кредитів та збитків для банку, так як норма коефіцієнта становить в 1,4 % до 7,4 %. Також треба взяти до уваги що високий результат коефіцієнта прибутковості є частинним результатом концентрації кредитного портфеля в певних галузях або відносно небезпечних секторах економіки, на прикладі рослинництва з табл. 2.12 та орієнтовну роботу на фізичних осіб.

Коефіцієнт списань із резерву:

$$K_{\text{пп}} = \frac{\text{СР}}{K_{\text{п}}} * 100\% \quad (2.4)$$

де $K_{\text{п}}$ – кредитний портфель банку; СР – списання із резерву, створеного для відшкодування втрат за кредитними операціями банку.

Цей коефіцієнт використовується для вимірювання ефективності управління ризиками кредитного портфеля банку. За 2020 р. цей показник становить 26,23 % за 2021 р. - 2,21 %, за 2022 р. - 3,87 %. За неведеною раніше інформацією зрозуміло, що підвищений в 10 разів показник в 2020 р. пов'язаний з списання резерві на погашення окремого кредитного портфеля який був створений в 2016 р., сума списання становить 43077 млн. грн. що в 10 разів менше по зрівнянню з 2021 - 2022 рр. Нормою цього коефіцієнт є 0,25 - 1,5 %.

Максимальний розмір ризику на одного позичальника визначається як співвідношення суми всіх вимог зобов'язань щодо одного клієнта до капіталу банку (норматив Н7). За 2020 рік цей норматив становить 15 % за 2021 рік - 8,01 %, за 2022 рік - 8,21 %. Нормою цього показника становить не більше 25%. Притримання банком норму результату за останні роки є результатом встановлення максимального розміру ризику на одного позичальника що зменшує можливості фінансових втрат для банку. Це дозволяє керувати ризиком кредитного портфеля більш ефективно та забезпечує більшу стабільність її фінансового стану.

Рівень концентрації великих кредитних ризиків є показником, який вказує на ступінь сконцентрованості кредитного портфеля банку на декількох великих клієнтів. Цей показник вимірює, яка частка кредитного портфеля припадає на ці великі ризикові позики (норматив Н8). Результат доступний лише за 2020 р. та становить 27,55 %, значення не перевищували регулятивний капітал банку більше ніж у 8 разів що є нормою.

Рівень концентрації кредитних ризиків на одного інсайдера це показник який вказує на ступінь сконцентрованості кредитного портфеля фінансової установи на позики, надані одному інсайдеру (норматив Н9). Інсайдери - це особи, які мають прямий доступ до конфіденційної інформації банку. За 2020 р. цей норматив становить 0.10 % за 2021 р. - 0,09 % за 2022 р. – 0,01 %. Високий рівень концентрації кредитних ризиків на одного інсайдера означає, що значна частина кредитного портфеля банку припадає на позики, надані цьому інсайдеру або групі інсайдерів. Це може створювати певні ризики, оскільки невиконання

зобов'язань цих інсайдерів може призвести до значних фінансових втрат для банку. Нормою цього рівня становить 5 %, тому в кредитному портфелі АТ КБ «ПриватБанк» відсутня будь-яка загроза за цьому показнику.

Після аналізу показників кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» виявлені незначні проблеми по декільком показниках. Однак, необхідно врахувати, що ці показники заслужено виникають на тлі воєнного стану в країні. У таких умовах банк змушений зіткнутися з додатковими ризиками, але завдяки ефективним заходам по його регулюванні, він досягає відносно позитивних результатів.

В АТ КБ «ПриватБанк» була створена та діє система управління ризиками, яка має на меті ефективне управління ризиками. Ця система передбачає розподіл прав, обов'язків та відповідальності між органами управління та структурними підрозділами банку. Вона також включає відокремлення процесів виявлення та оцінки ризиків, оцінку ефективності системи управління ризиками та процесу прийняття ризиків.

Внаслідок військової агресії проти України якість обслуговування боргу клієнтами значно погіршилася. Щоб запобігти наслідкам негативних факторів і забезпечити можливість обслуговування боргу, банк вжив різні заходи щодо регулювання заборгованості. Також було змінено підходи до прийняття рішень щодо кредитних операцій, враховуючи ризикованість територій, де знаходяться позичальники, шляхом застосування географічної диференціації, і введено додаткові критерії оцінки ризиків та моніторингу якості кредитного портфеля.

Управління кредитним ризиком здійснюється постійним аналізом якості кредитного портфеля для його моніторингу та здатності клієнтів погасити свої зобов'язання, це проводиться як для поточних клієнтів так і для можливих. Банк використовує різні інструменти для зменшення ризику, такі як зміна лімітів кредитування, вимоги щодо застави та перевірки її вартості з певною періодичністю.

Кредитний комітет схвалює розподіл кредитних операцій на різні рівні ризику, редагує зміни до оцінки кредитного ризику, враховуючи вимоги

регуляторних органів, і також оцінює очікувані втрати від кредитів згідно з Міжнародного стандарту фінансової звітності.

Банк систематично аналізує ризик кожного кредиту шляхом перевірки фінансового стану позичальника та оцінки норми наданого забезпечення. Фінансовий стан позичальника періодично переглядається, за для зміни внутрішнього кредитного рейтингу позичальника. Цей аналіз заснований на даних про рух коштів на рахунок клієнта, його останніх фінансових результатах та іншій інформації, яку клієнт вказав банку або сам банк отримав іншими способом. Банк також встановлює показники раннього попередження, щоб виявити ознаки незвичайної діяльності клієнтів, які можуть призвести до зниження їх рейтингу. Також додатково банк веде облік кредитних історій своїх клієнтів, за для контролю рівня кредитного ризику шляхом взаємодії з клієнтами з високими кредитними рейтингами.

З метою оцінки достатнього забезпечення для окремого кредиту, банк регулярно виконує огляд поточної ринкової вартості застави, частота якої залежить від класифікації застави. Оцінкою застави займаються окремі компанії, які мають акредитацію в банку або внутрішні оцінювачі банку.

Також треба розглянути як АТ КБ «ПриватБанк» керує проблемними кредитами, стратегія якої була укладена Наглядовою радою Банку в жовтні 2021 р. Для швидкого прийняття рішень що до непрацюючих активів був створений комітет, дії якого були в рамках встановлених Наглядовою радою Банку обмежень щодо повноважень.

Управління проблемними активами включає чотири етапи:

1) Раннє виявлення проблем – банк взаємодіє з клієнтами, які мають проблеми з погашенням платежів, і вживає заходів для подолання цих проблем.

2) Перебудова – банк впливає на боржників за для зміни умов кредитування і зменшити фінансове навантаження. На прикладі в зв'язку з воєнною агресією було прийнято рішення про впровадження кредитних канікул з лютого по липень 2022 року.

3) Позасудове та судове врегулювання – банк вживає примусових заходів для стягнення заборгованості від боржників, які не співпрацюють або не можуть погасити борг. Якщо боржники готові співпрацювати, їм пропонуються інструменти реструктуризації.

4) Облік та продаж стягнутого майна – банк виконує облік стягнутого майна, готує його до продажу та здійснює продаж.

Банк також проводить списання заборгованості згідно з внутрішніми правилами та законодавством. В деяких випадках банк передає функції з врегулювання проблемної заборгованості на аутсорсинг і організовує продаж активів, які не економічно доцільно опрацьовувати власними засобами.

Що до процентного ризику, то в АТ КБ «ПриватБанк» за нього відповідає Комітет з управління активами та пасивами що аналізує ринок, взявши до уваги ставки, які пропонують конкуренти, та розглядають пропозиції від різних відділів банку щодо покращення кредитно-депозитної політики. Вони також визначають процентні ставки, які Банк встановлює для своїх клієнтів. Крім того, в банку є відділ, який займається моніторингом ризику, пов'язані зі зміною процентних ставок, і класифікує активи та зобов'язання залежно від строків, на які вони встановлені. Банк старається уникнути значних активів та зобов'язань з плаваючими ставками.

Банк проводить стрес-тестування, щоб визначити рівень ризику та збитків, які можуть виникнути в разі зміни процентних ставок. Вони аналізують, як зміна ставок на певну кількість процентних пунктів може вплинути на дохід банку. Це допомагає зрозуміти, наскільки банк може витримати зміни в ринкових умовах та забезпечити стабільність свого доходу.

Що до ризику ліквідності, то Правління банку створило Департамент аналізу активів за для здійснення щоденного розрахунку показників ліквідності відповідно до вимог Національного банку України та аналізу можливих наслідків відтоку значних сум коштів за основними клієнтами з метою максимального зниження ризику непередбачуваних змін обсягу ресурсів. В процесі аналізу департамент використовує GAP-аналіз, який порівнює обсягів

активів та зобов'язань за строками до їх погашення. Цей аналіз допомагає визначити різницю між активами та зобов'язаннями, що є чутливими до зміни процентних ставок. Це дозволяє оцінити, як зміна процентних ставок може вплинути на його фінансову позицію та ризики кредитного портфеля [29].

Банком АТ КБ «ПриватБанк» був розроблений план фінансування для кризових ситуацій, коли може виникнути проблема з ліквідністю. Цей план містить список можливих причин кризи, ознаки кризи та заходи для її усунення. В плані також визначено, які служби відповідають за виконання цих заходів та як вони співпрацюють між собою. Банк також проводить стрес-тестування ліквідності, де випробовуються різні сценарії, включаючи можливі негативні умови, щоб переконатися, що він може впоратися з такими ситуаціями.

За вимогою Національного банку України, банк повинен проводити розрахунок коефіцієнти ліквідності [35]:

Коефіцієнти покриття ліквідністю:

$$LCR_{BB} = \frac{A_{LB}}{Z_{NB}} * 100\% \quad (2.5)$$

де LCR_{BB} – коефіцієнт покриття ліквідністю за всіма валютами; A_{LB} – ліквідні активи у всіх валютах; Z_{NB} – нетермінові зобов'язання у всіх валютах.

Цей показник вказує на рівень ліквідності банку, враховуючи всі валюти, в яких він здійснює операції. Цей показник вимірює, наскільки банк може покрити свої нетермінові зобов'язання грошовими коштами та високоякісними ліквідними активами в різних валютах. За 2022 рік цей показник склав 311,01 %, за 2021 рік - 258,85 %, показник відмінний так як норма яку встановив НБУ становить не менше 100 %.

$$LCR_{IB} = \frac{A_{LiB}}{Z_{NiB}} * 100\% \quad (2.6)$$

де LCRIB – коефіцієнт покриття ліквідністю за іноземною валютою; Al_{iB} - ліквідні активи за іноземною валютою; Z_{iB} – нетермінові зобов'язання за іноземною валютою.

За 2022 р. цей показник склав 260,14 %, за 2021 р. – 200,36 %, показник також відмінний так як норма яку встановив НБУ становить не менше 90 %.

Коефіцієнт чистого стабільного фінансування:

$$NSFR = \frac{\Phi_d}{A_d} * 100\%$$

(2.7)

де NSFR – коефіцієнт чистого стабільного фінансування, Φ_d – стабільні джерела фінансування та A_d – довгострокові активи.

Цей показник використовується для вимірювання стабільності фінансування банку на довгостроковій основі, він вказує наскільки банк має достатній обсяг стабільних джерел фінансування для покриття своїх довгострокових активів. За 2022 рік цей показник склав 182,24 %, за 2021 рік - 156,57 %, показник можна вважати позитивний так як норма яку встановив НБУ становить не менше 90 %.

За допомогою оцінки та аналізу структури кредитного портфеля визначається його рівень прибутковості та ризику з метою допомогти банку в виправленні своєї кредитної політики та зміні структури активів кредитного портфеля. Виконання стратегічних цілей кредитної політики банку неможливе без управління кредитним ризиком та забезпечення якості кредитного портфеля.

Висновки до розділу 2

Акціонерне товариство АТ КБ «ПриватБанк» зареєстроване Національним банком України 19 березня 1992 № 92. Банк створено у формі публічного акціонерного товариства, який на даний момент 100 % акцій володіє держава.

АТ КБ «ПриватБанк» по при кризову ситуацію в країні ефективно веде кредитну діяльність, про що свідчать позитивні показники коефіцієнтів фінансової активності та нормативи кредитного портфеля банку. По при значних додаткових збитків в 2022 р., банк підняв рівень активів на 34,7% по зрівнянню з минулим роком за рахунок великої частки кредитів та заборгованості банків та клієнтів. В поточних умовах банк веде більш консервативну політику за для уникнення потенційних збитків. Основний дохід банк отримує від комісійних та процентних операцій пов'язаних з фізичними особами, та як банк орієнтував свою політику саме на цей сегмент.

Із-за повномасштабної військового вторгнення АТ КБ «ПриватБанк» поніс значить втрат, на покриття всіх збитків припадає 38,4 % від загальних витрат. Кризова ситуація в країні вдарила по фінансовому стану всім верстам населення країни що вплинуло на банк, на прикладі підвищення проблемних кредитів та зміни диверсифікації кредитного портфеля. Не дивлячись на це, показники фінансового стану та кредитного портфелю банку маю в основному позитивні результати. Показники коефіцієнти фінансової активності та ліквідності банку мають результати вище норми та перевершує минулий рік.

АТ КБ «ПриватБанк» має свої пріоритети для подальшого відновлення економіки країни: забезпечення фінансової стабільності України шляхом контролю фінансових ризиків; надання підтримки іншим банківським установам; фінансування пріоритетних галузей та секторів економіки; підтримка критичної інфраструктури країни яка найбільш вразлива до поточних подій.

3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

3.1 Пропозиції щодо вдосконалення управління кредитним портфелем в АТ КБ «ПриватБанк»

Управління кредитним портфелем є критично важливим аспектом діяльності будь-якої фінансової установи, відіграючи вирішальну роль у її підтримці стабільності та прибутковості, в цьому плані АТ КБ «ПриватБанк» не є винятком. Кредитний портфель є основним джерелом прибутку для банку, але водночас несе і значні ризики. Тому, постійне вдосконалення управління кредитним портфелем стає критично важливим завданням для банківських установ [65 - 66].

В умовах складних економічних викликів які виникли за останні роки, ефективно управління кредитним портфелем набуває особливої уваги. Одним з найбільших банків - лідерів в Україні, які підпали під вплив цих складних умов, є АТ КБ "ПриватБанк". У зв'язку з цим, пропозиції щодо вдосконалення управління кредитним портфелем в цьому банку є актуальним завданням.

Економіка України зазнала серйозних наслідків від епідемії за період 2019 - 2021 років, що призвело до значних викликів для банківської системи. Додатково, в 2022 р. країна стикнулася з військовим станом, що додало нові складнощі до вже навантаженої ситуації. Під впливом цих факторів рівень проблемних кредитів значно виріс, що ставить перед банками серйозні завдання управління ризиками та відновленням стабільності.

У цьому контексті, розгляд проблеми управління кредитним портфелем в АТ КБ "ПриватБанк" має велике значення для досягнення фінансової стійкості та забезпечення відновлення довіри до банку. Ілюстрація ситуації зображено на рисунку 3.1 з рейтингом банків за рівнем проблемних кредитів, який відображає відносну позицію АТ КБ "ПриватБанк" у порівнянні з іншими банками.

Згідно наведених даних та статистиці яка зображена на рис. 3.1 видно що від початку подій в 2022 р. постраждали майже всі банки. По зрівнянню з 2021 роком, обсяг непрацюючих кредитів банків виріс в 2022 р. на 20.1 %, при цьому якщо в сумі банків не брати до уваги АТ КБ «ПриватБанк» то обсяг

непрацюючих кредитів виростає на 32,4 %. Що до самого АТ КБ «ПриватБанк» який має 41,4 % не працюючих кредитів серед українських банків, то його рівень NPL виріс на 3 %. Такий малий відсоток обумовлений тим що основна маса NPL складають кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляються як окремий портфель з 2016 року, який банк поступово намагається погасити.

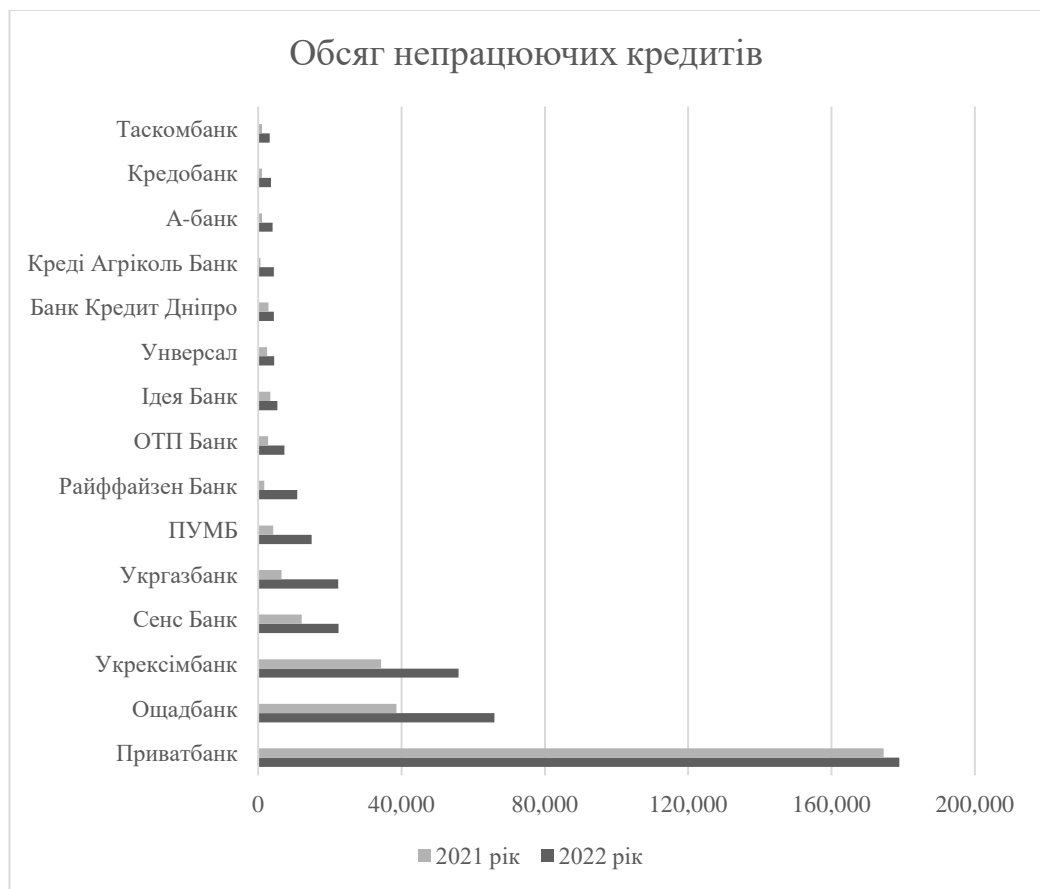

Рисунок 3.1 – Рівень не працюючих кредитів (NPL) банків за 2021-2022 роки в млрд. грн. [42]

Згідно прогнозам на 2023 - 2024 рр., для економіки України не очікується оптимістичний сценарій. Продовження військового стану в країні створює додаткові виклики для банківської системи в цілому та для АТ КБ "ПриватБанк". Тривалість військового стану впливає на економічний клімат та має потенціал погіршити і на далі ситуацію з кредитним портфелем банку.

Наслідки військового стану включають зростання рівня проблемних кредитів, зменшення платоспроможності клієнтів, погіршення економічних показників країни та загрозу стабільності фінансової системи. Ці наслідки можуть нести значні ризики для АТ КБ "ПриватБанк" і вимагати ефективного управління кредитним портфелем для забезпечення фінансової стійкості та збереження довіри клієнтів. Тому для керівництва банку буде доречним дотримуватися наступних пропозицій що до кредитного портфеля банку які можуть допомогти забезпечити більш ефективне управління кредитними ризиками та зменшити наслідки впливу військової агресії в країні.

Із-за різкого спаду курсу гривні в першій половині 2022 року, АТ КБ «ПриватБанк» зазнав значних втрат в статі курсових різниць кредитного портфелю банку. Не дивлячи що НБУ за допомогою стабільних зовнішніх фінансових потоків партнерів України підтримує стабільність економіки та пом'якшують коливання курсу валют, банку треба розглянути наступні підходи що до запобігання подібних втрат із-за коливань курсових різниць:

Банку необхідно проводити регулярний аналіз валютних ризиків, зокрема оцінити можливі впливи коливань курсів валют на кредитний портфель. Важливо розробити прогнози для різних сценаріїв та використовувати інструменти ризик-менеджменту для зменшення негативного впливу курсових коливань.

Ключові етапи аналізу та створення прогнозу:

1. Збір та аналіз даних про можливі валютні коливання, економічні показники, політичні та геополітичні фактори на основі статистик, новин, економічних прогнозів та інших джерел що відносяться до теми аналізу;

2. Оцінити валютні ризиків активів банку включаючи оцінку валютного складу кредитів, розрахунок потенційних збитків або прибутків внаслідок зміни валютних курсів та інші аналітичні методи.

3. Ідентифікувати ключові фактори, що впливають на валютні курси, такі як макроекономічні тенденції, політична стабільність, процентні ставки та

торгівельні баланси. Це допомагає зрозуміти основні тренди та ризики на валютному ринку.

4. Розробка прогнозів валютних курсів та їх впливу на кредитний портфель на базі отриманих даних та аналізів за допомогою статистичних моделей, фундаментального аналізу та експертних оцінок.

5. Розробка стратегій та рішень для зменшення валютних ризиків на основі прогнозів та оцінки ризиків що включає рішення щодо хеджування, диверсифікації валютного портфеля, застосування фінансових похідних інструментів та інші заходи для зниження негативного впливу валютних коливань на фінансові показники банку.

6. Моніторинг та вимушені коригування після впровадження стратегій банком та моніторинг валютних ризиків та їх вплив на фінансові показники для виявлення ступеню ефективності методу.

Для отримання найбільш точних прогнозів валютних ризиків рекомендується використовувати комбінацію фінансових похідних інструментів, наприкладі форвардні контракти, опціони або свопів, для захисту від небажаних курсових ризиків. Наприклад, банк може укласти форвардний контракт на покупку або продаж валюти за фіксованим курсом у майбутньому. Це дозволить банку забезпечити фіксовану вартість валюти та уникнути впливу негативних курсових коливань [67].

Також треба додати що ці інструменти можуть бути використані для оптимізації кредитного портфеля та зниження валютних ризиків. Наприклад, банк може укласти своп, де він обмінює процентні платежі або головні суми з іншою стороною, що має валютний ризик, з метою зменшення ризику валютних коливань, при цьому банк збережить стабільність валютних потоків та знизить ступінь вразливості до курсових ризиків.

Але основним підходом до підвищення зниження показників ризику кредитного портфеля банку є перегляд надання кредитів окремій категорії клієнтів, які більш вразливі до поточних обставин в країні.

До цієї категорії слід віднести групи клієнтів, яких майно застави може постраждати від прямих ракетних уражень країни агресора або знаходиться поблизу стратегічних будівель або подібним місця які вже підвергалися цілями враження, наприклад електростанції, ТЕЦ, ГЕС, адміністративні об'єктів та великі будівлі які виділяються на фоні забудовлі на прикладі готелів [56]. Також до цієї категорії треба віднести групу клієнтів майно застави знаходиться біля кордонів країни агресора та особливо неподалік лінії вогню від окупованих територій, так як там шанс отримання збитків від руйнувань високий. Тому для комісії банку буде правильним рішенням відмовитися від подібних операцій за останню групою в сторону зменшення ризикового навантаження. Що до першої групи, вірогідність збитків менша, тому доцільнішим буде акцентувати увагу на створення додаткових резерві, особливо на об'єкти які мають більший шанс враження на зимовий період.

Таблиця 3.1 – Вартість збитків від військових дій і потреб на кінець 2022 року в млрд дол. США [43]

Сектор	Пошкодження	Відношення
Житло громадян	50,4	38 %
Транспорт	35,7	26 %
Промисловість і торгівля	10,9	8 %
Енергетика і добувні галузі	10,6	8 %
Сільське господарство	8,7	7 %
Водопостачання	2,2	6 %
Телекомунікація	1,6	5 %

Для звичайного процесу кредитування буде актуальним посилення процедур оцінки кредитоспроможності клієнтів, враховуючи економічні та політичні ризики. Запровадження більш жорстких критеріїв та аналізу ризиків на основі збитків по секторах від військових дій по таблиці 3.1 може допомогти зменшити ймовірність невиконання та збільшити якість кредитного портфеля.

З табл. 3.1 видно що основні збитки припадають на житловий та транспортний сектор, а згідно табл. 2.11, зрозуміло, що основними об'єктами застави є позики фізичних осіб. Треба зазначити, поки військові дії не зупиняться, рівень пошкоджень з відношенням будуть рости й надалі.

На рис.3.2 показано розподіл областей за кількістю зруйнованого або пошкодженого житла в тис. од.

Рисунок 3.2 – Розподіл областей за кількістю зруйнованого або пошкодженого житла в тис. од. [55]

Також для банку буде доречним проводити постійний аналіз геополітичної ситуації в країні (рис. 3.2), де в Київській школі економіки виділили найпроблемніші обласні України.

Київська та Донецька область мають найбільшу кількість пошкодженого житлового фонду. При загостренні ситуації в ризикових регіонах, банк повинен приймати відповідні заходи за для зниження збитків великих клієнтів банку або власних активів, а саме дати можливість замінити заставу на інші активи, які знаходяться в більш безпечних місцях. Банк може розглянути можливість перегляду умов кредитування для клієнтів, які опинились в складній ситуації. Це

може включати зміну відсоткової ставки або термінів погашення, щоб зменшити фінансове навантаження на клієнта і допомогти йому впоратися зі складними умовами. Також банк може вдатися до альтернативних методів, а саме надати консультування щодо управління ризиками, фінансового планування або розробки стратегії, надати можливість переміщення майна та співпраці зі страховими компаніями.

Ще однією проблемою АТ КБ «ПриватБанку» є онлайн підтримка клієнтів, серед інших банків України даний банк має найкращий рівень дистанційного обслуговування. Але в реаліях окупованих територій країни де український зв'язок повністю відсутній, стає гостре питання, яким банком користуватися для отримання соціальних виплат та комфортних фінансових операцій, що дасть банку додаткової бази клієнтів та рівня довіри від населення.

Онлайн підтримка банку без доступу до фінансового номеру телефона може лиш зняти блокування банківської карти яке видається автоматично системою при незвичайних операціях з рахунком, та може змінити спосіб входу через пін-код картки до банкінгу так як вхід через текстове повідомлення фінансового номеру не можливий із-за відсутності відповідного зв'язку. Тому для АТ КБ «ПриватБанк» стало б правильним рішенням розвивати напрямок дистанційної допомоги що до більш складних операцій. Так як при ідентифікації клієнта перевіряються паспортні дані та проходить відео фіксація особистості, то підтримка могла б з'єднувати клієнта з спеціалістом для рішення питань що до заблокованих рахунків, в тому числі проблемних кредитів. Також банк може розробити спеціальні програми або послуги для клієнтів на окупованих територіях, які дозволяють їм в швидкому темпі оформити соціальні виплати на карту банку та здійснювати фінансові операції без прив'язки до зв'язку з банком. Важливо, щоб банк також зосередився на забезпеченні безпеки та захисту клієнтської інформації під час впровадження таких дистанційних рішень. Забезпечення конфіденційності та захисту даних допоможе зберегти довіру клієнтів та забезпечити успішне функціонування цих сервісів.

3.2 Стратегія скорочення кількості проблемних кредитів

Іншим напрямом з регулювання проблемних кредитів можна запропонувати відновити раніше звернутий в 2009 р. урядом України проект "Bad bank", але цього разу в складі АТ КБ «ПриватБанк».

"Bad bank" - це фінансовий інструмент, який використовується урядами та фінансовими установами для розв'язання проблемних активів та зменшення навантаження на банківську систему. Ідея полягає в тому, щоб виділити проблемні активи (такі як непрацездатні позики або недооцінені активи) з балансу комерційного банку та перекласти їх на спеціалізовану установу. Головна мета цього інструменту являється щоб банки могли очистити свої баланси від проблемних активів і зосередитися на своєму основному бізнесі. Такий підхід дозволяє банкам покращити свою фінансову стійкість, збільшити доступність кредитування та відновити репутацію перед населенням [70].

Зважаючи на те, що АТ КБ "ПриватБанк" повністю належить Міністерству фінансів України, і в складі Наглядової ради присутні представники держави, створення нового відділу по аналізу, реалізації продажів та погашення проблемних кредитів банківської системи України повинне бути доцільним кроком.

Спроби створення "bad bank" відбуваються в різних країнах у різні періоди часу, особливо під час фінансових криз. Наприклад, після світової фінансової кризи 2008-2009 років кілька країн, включаючи США, Іспанію та Ірландію, створили "bad bank" для вирішення проблемних активів та стабілізації фінансової системи.

Крах субстандартної іпотеки в США у 2008 р. відомий як "глобальна фінансова криза", був спричинений низкою факторів, включаючи надмірне кредитування, підвищення ставок по іпотечних кредитах та недостатню регуляцію фінансових установ. Ця криза призвела до значного знецінення

активів у банківській системі, що викликало серйозні проблеми для багатьох фінансових установ, включаючи Citigroup та Bank of America.

Citigroup та Bank of America відгукнулися на цю кризу, виділивши свої знецінені активи та ризиковані кредити суму понад 700 млрд. доларів США у відокремлені структури, такі як Citi Holdings. Це діялося з метою виокремлення проблемних активів та зменшення їх впливу на загальну фінансову стійкість компаній. Такі дії допомогли уникнути подальшого поширення кризи та сприяли відновленню довіри ринку до цих установ [45].

Ці події відіграли важливу роль у фінансовій історії, показавши важливість ефективного управління ризиками та необхідність регуляції фінансових ринків для запобігання подібним кризам у майбутньому.

Всесвітня консалтингова фірма з управління McKinsey & Company в 2009 р. представила 4 моделі поганих банків які зображені на рис 3.3.

Є чотири основні моделі для реалізації концепції "bad bank". Вони визначаються перш за все тим, чи зберігаються активи на балансі основного банку. Виведення активів з балансу забезпечує більшу впевненість для інвесторів і контрагентів, а також більшу прозорість щодо фінансового стану основного банку, але це є складним та дорогим процесом. Інший варіант полягає в тому, чи активи поганого банку будуть розміщені та управлятимуться в окремій банківській установі, або ж буде застосовано "структуроване рішення", яке передбачає менш прямий спосіб передачі ризику.

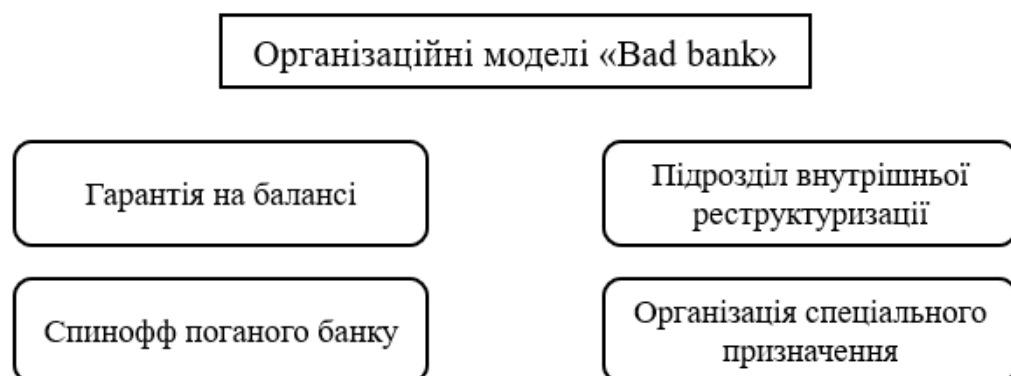

Рисунок 3.3 – Основні моделі побудови поганих банків [44].

Основні моделі реалізації "bad bank":

– Гарантія на балансі означає, що банк захищає частину свого портфеля від збитків, зазвичай за допомогою гарантії від уряду. Цей підхід дозволяє швидко впровадити модель і мінімізує потребу в початковому капіталі, але при цьому лише обмежено переносить ризик. Однак постійна присутність поганих активів на балансі та відсутність чіткого юридичного поділу роблять цю модель менш привабливою для нових інвесторів, оскільки основна діяльність банку все ще не є прозорою. Цей підхід найкраще використовувати як перший крок для стабілізації банку, вигравши достатньо часу для розробки більш складного рішення.

– Підрозділ внутрішньої реструктуризації полягає в створенні окремого відділу або підрозділу для реструктуризації своїх поганих активів. Це стає привабливим, коли токсичні та нестратегічні активи становлять значну частку балансу банку, наприклад, більше 20 %. У цій схемі реструктуризація або опрацювання активів відбувається в окремому підрозділі, що дозволяє керувати цим процесом більш ефективно. Наприклад, Dresdner Bank створив такий відділ у 2003 р., який займався реструктуризацією активів на мільярди євро. Цей підхід підвищує прозорість діяльності банку, особливо якщо результати звітуються окремо.

– Організація спеціального призначення (SPE) - це структура, яку використовують банки, щоб перенести свої непотрібні активи на окрему фінансову установу, яку зазвичай фінансує держава. Ця установа потім видаляє ці активи зі свого балансу. Наприклад, банк UBS передав неліквідні цінні папери на суму 24 млрд. фунтів стерлінгів до такої установи, яку фінансував Національний банк Швейцарії. Цей метод найкраще підходить для невеликого однорідного набору активів, оскільки створення структури для кредитних активів у такій установі є дуже складним і для багатьох банків непрактичним. Різноманітність залучених активів, недовіра інвесторів до таких структур та нові регуляторні санкції роблять більшість таких операцій занадто не рентабельними для банків.

– Спінофф поганого банку - це процес, коли банк виокремлює свої активи в окрему юридичну структуру. Цей підхід дозволяє банку передати ризики, збільшити стратегічну гнучкість та привабити зовнішніх інвесторів. Однак цей процес дуже складний та вимагає значних витрат через необхідність окремих організаційних структур та ІТ-систем, а також подвоєння зусиль для відповідності законодавчим вимогам. Виокремлення поганого банку - це екстремальний захід, який слід вживати лише у випадку, коли інші заходи виявляються недостатніми для ефективного управління токсичними та нестратегічними активами. Часто цей процес потребує активної участі уряду, зокрема у створенні правової бази та фінансовій підтримці поганих банків [46].

АТ КБ «ПриватБанк» найбільше підходить в рамки методу створення відділу внутрішньої реструктуризації. Першим кроком для відділу стане аналіз кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк», який має 41,4 % проблемних кредитів всіх банків України. Банк відокремлює проблемні активи зі свого балансу, такі як недооцінені акції, непрацездатні позики або нерухомість та передає в новий відділ банку. Відділ в свою чергу аналізує їх та розподіляє по групам для подальшої роботи з ними: реалізація продажу або ліквідації активів.

При реалізації продажу активів відділ розробляє стратегії для продажу проблемних активів. Члени відділу проводять оцінку проблемних активів, таких як недооцінені акції, непрацездатні позики або нерухомість. Це включає дослідження ринкової вартості схожих активів, врахування фінансових показників та потенційних ризиків. Оцінка вартості допомагає встановити оптимальну ціну для максимізації виручки від продажу активів. Після відділ отримують доступ до майна залежності від типу активів та їх правового статусу, може використовувати позасудові способи, це може включати проведення переговорів з боржниками або використання інших юридичних процедур для отримання доступу до активів. У разі потреби, відділ може звернутися до суду для вирішення спірних питань щодо майна [57 - 58].

Після отримання доступу до майна, відділ проводить пошук потенційних покупців для його продажу. Відділ займається особисто продажом майна

проблемних активів, так як на сьогодні охочих купувати кредитні портфелі дуже небагато, так як проблемні борги йдуть із молотка з великим дисконтом до 80 - 90 % від їхньої вартості.

Що до другої групи активи якої належать до ліквідації, то їх потрібно розподілити на 3х категорій: активи що отримали статус безнадійні із-за військових дій, безнадійні активи що погасить сам банк-власник та безнадійні активи що будуть списані за рахунок державних коштів.

До першої категорії активів що стали безнадійними із-за військових дій треба віднести активи, що стали безнадійними через руйнування, пошкодження або втрату в результаті військових конфліктів. Також слід зробити підкатегорію до якої входять активи які втрачені на окупованих територіях. До цієї категорії слід віднести безнадійні активи що виникли по вказаним показникам після початку подій в 2014 р., окремий кредитний портфель АТ КБ «ПриватБанк» що створений з 2016 р. має значну частинку саме таких активів.

Погашення першої категорії безнадійних кредитів має 2 напрямки, або ліквідація буде проводитись за рахунок коштів партнерів України які підтримують її на протязі воєнного конфлікту, або в разі позитивного виходу воєнних дій, кошти для погашення наслідків війни будуть отримані за рахунок репарацій країни агресора.

У випадку погашення за рахунок коштів партнерів України, необхідно активно взаємодіяти з міжнародними організаціями, державами-донорами та іншими зацікавленими сторонами. Це може включати фінансову допомогу, кредитні лінії, інвестиційні програми та інші форми підтримки. В випадку якщо кошти будуть надходити до не відновлення контролю над територіями, то за втрачені активи має сенс покрити повністю. В іншому випадку, коли Україна отримує під свій контроль втрачені території, відділу банку треба оцінити всі отримані збитки на цих територіях та покрити виділеним коштами, по можливості відновити зв'язок з клієнтами з цих територій, та по аналізу збережених активів провести реструктуризацію для відновлення бізнесу або реалізувати їх продажі як по першій групі безнадійних активів.

До другої категорії безнадійних активів, що будуть списані за рахунок держави слід відноситися як до основної функції ідеї «Bad bank», до неї слід віднести токсичні активи кредитного портфеля що прямо не відносяться до воєнного конфлікту, а саме неплатоспроможні кредити, проблемні нерухомості, цінні бумага та інші проблемні фінансові інструменти з яких неможливо вилучити вигоду. Вони не можуть бути продані або використані, і для яких немає можливості погашення самим банком. У таких випадках, відділ звертається до держави для списання цих активів з балансу банку з урахуванням законності та прозорості процедури з попередньо оцінивши їх.

На основі діяльності відділу над проблемними активами кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк», відділ може застосувати отриманий досвід по управлінню токсичних активів інших банків України як по реалізації реструктуризації, продажу та списання, так і по веденню обліку нанесеної шкоди від військових дій для подальших дій по компенсації.

Діяльність відділу для банківської системи має потенційні плюси [59 - 60]:

- Банки відокремлюють проблемні, токсичні або несплатні активи від основного портфелю. Це дозволяє банкам очистити свої баланси від непродуктивних активів і зосередитися на основній діловій діяльності, надаючи послуги клієнтам та сприяючи економічному зростанню.

- Відокремлення проблемних активів у відділом АТ КБ «ПриватБанк» дозволяє банкам зменшити свій загальний ризик. Це дозволяє покращити показники капіталу та ліквідності, що впливає на стійкість і надійність банку.

- Відділ може служити з метою довгострокового управління проблемними активами. Це дозволяє банкам зосередитися на відновленні та покращенні цих активів, наприклад, шляхом реструктуризації боргових зобов'язань або реалізації активів у більш сприятливий момент на ринку.

- Відокремлення проблемних активів сприяє збільшенню прозорості та обліку таких активів. Це забезпечує більш точну оцінку ризиків та втрат, що допомагає банкам на прикладах приймати кращі рішення щодо управління своїм портфелем.

– Відокремлення проблемних активів може допомогти зберегти репутацію основного банку. Це дозволяє банку уникнути негативного впливу проблемних активів на його імідж і довіру клієнтів та ринку загалом.

Висновки до розділу 3

Для підтримки стабільності фінансового стану АТ КБ «ПриватБанк» необхідно вжити заходів що до підвищення вимог до кредитного ризику з урахуванням поточної кризи. За для запобігання збільшення проблемних кредитів яких банк має найбільше серед всієї банківської системи України, необхідно ретельного вибору клієнтів ризикової групи, майно застави яких має шанс знецінення із-за військової агресії.

Також проблемою 2022 року є - різка зміна курсової різниці кредитного портфеля, в результаті якого банк отримав значні фінансові втрати.

Тому для запобігання подальших втрат, банк повинен проводити регулярні аналізи та прогнози що до коливань вартості валют, так як це актуальна проблема на наступні роки із-за воєнної активності на території країни.

Доцільним рішенням запропонувати створення нового відділу для АТ КБ «ПриватБанк» в формі "Bad bank", так як банк повністю під контролем Міністерства Фінансів України та має найбільшу масу токсичних кредитів для подальшої роботи з ними.

Так як Україна отримує фінансування від партнерів для підтримки економіки, буде доречним використати їх в цьому напрямку. Діяльність з токсичними активами полягає в їх розділенні по групах та подальшої ліквідації, по можливості вилучити з них вигоду шляхом продажу майна, або погасити за державних рахунків. Іншою функцією відділу може бути облік втрачених активів на тимчасово окупованих територія, так як основа функція відділу також підходить для цієї задачі, а саме, реалізувати продажу вцілілого майна та погашення безнадійних активів при можливості за рахунок репарацій. На основі отриманого досвіду відділ може працювати з безнадійними активами інших банків задля забезпечення відновлення фінансового сектору України в цілому.

ВИСНОВКИ

За результатом проведення дослідження «Управління кредитним портфелем АТ КБ «ПриватБанк» в сучасних умовах» зроблено наступні висновки.

Кредитний портфель банку - це сукупність усіх виданих банком кредитів і зобов'язань з активних кредитних операцій на певну дату. Основна ціль управління кредитним портфелем полягає в досягненні максимальної прибутковості при певному рівні ризику. Банк повинен підтримувати збалансований портфель для оптимальної рівноваги між ризиком та прибутком, при можливості перевести його в оптимальний режим для максимізації доходів з мінімальними ризиками.

На якість кредитного портфеля банку впливає багато факторів, тому для його стабільності є необхідним проводити регулярні аналізи для його оцінки. Основні інструменти оцінки кредитного портфеля є коефіцієнтний та порівняльний аналіз, також використовують методи та комбінації методів групи експертної оцінки, статистичних та аналітичних методів.

Для підтримки діяльності банку збирається інформаційне забезпечення на основі трьох джерел: внутрішньобанківська інформація яка містить наявну інформацію в банку (інформація про клієнтів, рахунки, транзакції, фінансову статистику); інформація, яку отримується від позичальників (операційні звіти, фінансові звіти, плани розвитку); зовнішні джерела (публічні бази даних, інформаційні агентства, звіти регуляторів, законодавчі та нормативні акти).

Для кращого аналізу якості кредитного портфеля банку і виявлення змін в рівні ризику кредиту, запропоновано використовувати певні показники, які обов'язково або вибірково перевіряються під час моніторингу. Коли показники аналізу становлять менше норм, то заборгованість вважається проблемною. Тобто, якщо певні обов'язкові критерії не виконуються, виникають серйозні проблеми з погашенням кредиту. Тому банк аналізує інформацію, отриману під

час моніторингу, і визначає, чи є ця негативна інформація достатньо суттєвою для визнання заборгованості проблемною.

За результатами проведеного аналізу фінансового стану АТ КБ «ПриватБанк» видно що банк впорався з наслідками кризи початку 2022 року.

За підсумками 2022 року банк має достатній рівень становить 57,8 млрд. грн., норматив адекватності регулятивного капіталу становить 23,78 %, норма якого становить не менше 10 %. Всі нормативні показники ліквідності банку значно перевищують норми, встановленні НБУ.

Основний дохід банк отримує від комісійних та процентних операцій пов'язаних з фізичними особами, та як банк орієнтував свою політику саме на цей сегмент. В 2022 р. рівень процентних доходів виріс на 5,3 % по зрівнянню з минулим роком, але при цьому ефективність комісійних доходів впав на 7,1 % із-за відміни відсотків та комісій по деяким операціях для підтримки економіки під час кризи. Чистий прибуток банку за 2022 рік склав 30,2 млрд грн., що менше на 13,8 % порівняно з минулим роком, причиною є вимушені витрати в умовах війни, додаткові витрати склали 38,4 % від загальних показників. що перевищує розміром інші статті витрат.

Активи балансу банку за 2022 р. зросли на 34,7 % порівнянні 2021 р. основному за рахунок інвестицій з боку Національного банку України який видав депозитних сертифікатів під ставку 23% річних та за кошти які залучено умовно зберігатися в НБУ для певних депозитів фізичних осіб за для забезпечення стабільності банку. Рівень кредитної активності фізичних клієнтів майже не змінився, що служить скоріше позитивною стороною, так як банк втратив частину клієнтської бази з тимчасово окупованої території України.

Для АТ КБ «ПриватБанк» найважливіше покращення процесу надання кредитів фізичним особам, оскільки цей вид кредитів є пріоритетним для банк.

Для стимулювання фінансової активності населення під час кризової ситуації, банк запровадив кредитних канікул для клієнтів, скасування комісій для торгових підприємств та за зняття готівки, а також комісій за більшість видів платежів клієнтів.

Проведений коефіцієнтний аналіз фінансових показників АТ КБ «ПриватБанк» в 2020 - 2022 рр. за допомогою групи коефіцієнтів фінансової стійкості, ділової активності та ліквідності показав що банк має майже всі позитивні результати та відповідає на всі нормативні показники встановленими НБУ. За 2022 рік показники коефіцієнти надійності, участі власного капіталу та загального рівня рентабельності впали по зрівнянню з минулим роком але їх значення залишилося в межах встановлених норм, з урахуванням кризової ситуації в країні, тенденції цих показників можна рахувати за допустиму. Результати аналізу підсумували що банк веде активну діяльність у залученні коштів, ефективно використовує капітал, має високий рівень залучення нової клієнтської бази створюючи вигідні умови для своїх послуг.

Дослідження показників кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк» за кредитною якістю у 2020 - 2022 роках показало що частка кредитів у складі активів банку в 2022 р. досягала 46 % що на 14 % менше порівняно з 2021 роком, що зменшує кредитне навантаження банку. За останній рік обсяг кредитного портфелю не виріс із-за зменшення кредитування фізичних осіб, така тенденція заслужена підвищеними кредитними ризиками під час кризи та спад фінансових показників населення.

По даним дослідження видно що найбільшу масу знецінених кредитів в 2022 р. мають від 91 до 180 днів просоченості, по зрівнянню з минулим роком цей показник десятикратно менше, це пов'язано з тим, що воєнна ситуація створила нестабільність на ринку праці та економічному середовищі, що ускладнила здатність клієнтам погашати свої кредити.

Коефіцієнтний аналіз кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» показав що банк має незначні проблеми по деяким показникам, які заслужено виникли на фоні критичної ситуації в країні. Коефіцієнт кредитної активності банку впав нижче норм в 2022 р. із-за більш консервативної політики кредитування. Банк значно перевищує нормативи показників кредитного портфелю Н7 - Н9, встановленими НБУ.

Тому на фоні загостреної економічної ситуації в країні буде доцільним запропонувати низку заходів для мінімізації підвищення кредитного ризику.

Підвищення вимог до кредитування з урахуванням ризиків пов'язаних з поточною кризою. Розділ клієнтів по групах ризиків, майно застави яких має шанс знецінення із-за ворожої військової та політичної активності для подальшої роботи з ними є доволі актуальним рішенням.

Регулярні аналізи та прогнози що до коливань вартості валют для подальших дій по зменшенню наслідків змін курсових змін кредитного портфелю.

Створення нового відділу для АТ КБ «ПриватБанк» в формі "Bad bank", для ефективної ліквідації токсичних активів банківської системи, рішення долі активів які не доступні на тимчасового окупованих територіях та обліку наслідків від воєнного конфлікту. Ліквідація активів проводиться шляхом списання безнадійних кредитів за рахунок держави, фінансової допомоги партнерів країни, репарацій та за рахунок продажу самого майна. Рішення створення відділу саме в АТ КБ «ПриватБанк» базується на тісному зв'язку з владою України та банк має найбільшу частку токсичній кредитів в банківському секторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Глуценко О. О. Банківська система: підручник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2013. 529 с.
2. Нечаєва І. А., Каплан Ю. О. Теоретичні основи управління якістю кредитного портфеля. Харків: *Бізнес інформ*. 2011. Вип. 6. С. 115-118.
3. Прасолова С. П. Кредитування і контроль: навч. посіб. Київ: Ліра-К. 2018. 202 с.
4. Аржевітін С. М., Остапишин Т. П. Кредитний менеджмент у банку: підручник, Київ: КНЕУ. 2017. 499 с.
5. Степаненко К. Р. Особливості формування кредитного портфеля банку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. №7. С. 111-114. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_7\(3\)__30](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_7(3)__30). (дата звернення: 03.11.2023).
6. Панасенко Г. О. Способи та інструменти формування ресурсного потенціалу банківської установи: текст. Київ: Банківська справа. 2011. 97 с.
7. Башнянин Г. І., Носов О. Ю., Труш І. Є., Кредитне стимулювання економіки України: текст. Львів: *Ліга-Прес*, 2015. 210 с.
8. Демчук Н. І. Загальний підхід до концепції та процесу управління банківськими ризиками. 2014. № 2. С. 1049-1052.
9. Чуб П. М. Підходи до управління кредитним портфелем комерційного банку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к.е. наук : 08.04.01. Київ, 2003. 18 с.
10. Юрків М. Т. Управління проблемними кредитами банків в Україні: сучасні законодавчі аспекти. *Інноваційна економіка*. 2015. № 11. С. 184–188. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2015_11_29 (дата звернення: 03.11.2023).
11. Івасів Б. С., Клапків М. С. Економічний зміст та форми страхування кредитів. *Вісник НБУ*. Київ, 2000. № 5. С. 41-47.
12. Галасюк В. В. Методика оцінки кредитоспроможності позичальників. *Вісник НБУ*. Київ, 2009. № 2. С. 39.

13. Ковальчук Н. О., М. О. Паскар. Удосконалення методик оцінки рівня кредитоспроможності вітчизняних підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип.11. С. 91-94. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2015_11\(1\)__23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2015_11(1)__23) (дата звернення: 03.11.2023).

14. Міщенко В. І. Удосконалення управління банківським кредитуванням на прикладі країн Центральної та Східної Європи. *Вісник НБУ*. Київ, 2010. Вип. 9. С. 60-65.

15. Костюченко В. М. Управління кредитними ризиками у комерційному банку. *Вісник Хмельницького національного університету*. Хмельницький, 2013. № 1. С. 141-47.

16. Baesens B., Gestel Van T. Credit Risk Management: Basic Concepts: Financial Risk Components, Rating Analysis, Models, Economic and Regulatory Capital. *Oxford univ pr*, 2012. 535 p.

17. Credit Risk Assessment based on Gradient Boosting Decision Tree / Tian Z., Xiao J., Feng H., Wei Y. *ScienceDirect*. China. 2019 P. 151-159. URL: https://www.researchgate.net/publication/343235514_Credit_Risk_Assessment_based_on_Gradient_Boosting_Ddecision_Tree (Last accessed: 03.11.2023).

18. Колодизев О. М. Оптимізація кредитного портфеля банку за критеріями прибутковості, ризику та ліквідності. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2015. Вип. 1. С. 19-27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkd_2015_1_5 (дата звернення: 03.11.2023).

19. Bielecki T., Rutkowski M. Credit Risk: Modeling, Valuation and Hedging. Springer. 2010. 270 p.

20. Тисячна Ю. С. Методичні підходи до оцінки якості кредитного портфеля банку. *Проблеми економіки*. 2014. № 1. С. 278-283. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2014-1_0-pages-278_283.pdf (дата звернення: 03.11.2023).

21. Затворницький К. С. Критерії оцінки якості кредитного портфеля банку. *Фінансовий простір*. 2018. № 4. С. 99-106.

22. Тептя О. В. Організація системи управління кредитним портфелем у комерційному банку. *Вісник ХНУ*. 2009. № 5. С. 141-144.

23. Гергель А. Ю. Напрями аналізу якості кредитного портфеля банку. *Управління розвитком*. 2014. № 3 (166). С. 92-94.

24. Щербатих Д. В. Сучасні методи стрес-тестування банківської системи України. *Економіка і суспільство*. 2018. № 19. С. 1210-1218.

25. Положення «Про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою CAMELS» № 171 від 08.05.2002.

26. Commercial Bank Examination Manual. Division of Banking Supervision and Regulation. 2021. 1635 p. URL: <https://www.federalreserve.gov/publications/files/cbem.pdf> (Last accessed: 03.11.2023).

27. Васюренко А. В., Волохата К. О. Економічний аналіз діяльності комерційних банків Економічний аналіз комерційних банків: навч. посіб. Київ, Знання. 2006. 384 с.

28. Сервіс моніторингу реєстраційних даних українських компаній : веб-сайт. URL: <https://opendatabot.ua/c/14360570> (дата звернення: 03.11.2023).

29. Офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанк» : веб-сайт. URL: <https://privatbank.ua/> (дата звернення: 03.11.2023).

30. Річний звіт АТ КБ «ПриватБанк за 2019 рік URL: https://static.privatbank.ua/files/dod1_01052023_2022.pdf (дата звернення: 03.11.2023).

31. Річний звіт АТ КБ «ПриватБанк за 2020 рік URL: https://static.privatbank.ua/files/PB_SepUkr_2021.03.15_Zvit_Last_n.pdf (дата звернення: 03.11.2023).

32. Річний звіт АТ КБ «ПриватБанк за 2021 рік URL: https://static.privatbank.ua/files/doc2_09092022.pdf (дата звернення: 03.11.2023).

33. Річний звіт АТ КБ «ПриватБанк за 2022 рік URL: https://static.privatbank.ua/files/dod1_01052023_2022.pdf (дата звернення: 03.11.2023).

34. Загальнодоступна багатомовна онлайн-енциклопедія Вікіпедія: веб-сайт. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Націоналізація_ПриватБанку (дата звернення: 03.11.2023).

35. Офіційний сайт Національного банку України : веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 03.11.2023).

36. Отенко І. П., Азаренков Г. Ф., Іващенко Г. А. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Харків, 2015. 156 с.

37. Вінниченко О. В., Гудзь А. В. Фінансовий стан банку та методи його оцінки в Україні. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2020. № 69. С. 217-228.

38. Про внесення зміни до «постанови Правління Національного банку України» щодо удосконалення деяких положень : Закон України від 25 лют. 2022 р. № 23. 2022. 31 січ.

39. МСБО 39 Фінансові інструменти: визнання та оцінка: веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_015 (дата звернення: 03.11.2023).

40. Бугель Ю. В. Напрями удосконалення сучасних методів управління банківським кредитним портфелем. *Галицький економічний вісник*. 2010. Вип. 2 (27). С. 157-163.

41. Криклій О. А. Формування кредитної політики банку. *Вісник УБС НБУ*. Київ 2012. № 3 (15). С. 165-171.

42. Фінансовий інформаційний веб-портал Мінфін: веб-сайт. URL: <https://minfin.com.ua/> (дата звернення: 03.11.2023).

43. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України за рік від початку повномасштабного вторгнення: проект / М-во інфр. України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/audit-of-war-damage.pdf> (дата звернення: 03.11.2023).

44. Brenna G., Poppensieker T. Understanding the bad bank. *McKinsey & Company*. 2009. 18 р. URL:

https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/dotcom/client_service/risk/working%20papers/12_bad_banks_finding_the_right_exit_from_the_financial_crisis.ashx

(Last accessed: 03.11.2023).

45. Cade E. Managing Banking Risks: Reducing Uncertainty to Improve Bank Performance. Amacom Books, 2013. P. 237.

46. Brei M., Gambacorta L., Lucchetta M. Bad bank resolutions and bank lending. BIS Working Papers № 837 P. 38. URL:

<https://www.bis.org/publ/work837.pdf> (Last accessed: 03.11.2023).

47. Партин Г. О. Особливості впливу основних чинників на фінансову стійкість підприємства в умовах фінансово-економічної кризи. *Збірник науково-технічних праць Національного лісотехнічного університету України*. 2010. Вип. 10. С. 276-279.

48. Крючко Л. С. Управління кредитним портфелем комерційного банку. *Економіка і суспільство*. Вип. 7. 2017. С. 1139-1142 https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/191.pdf (дата звернення: 03.11.2023).

49. Крикун О. Ю. Управління кредитним портфелем комерційного банку. *Управління розвитком*. 2010. № 5 (81). С. 54-56.

50. Єпіфанов А. О., Васильєва Т. А., Козьменко С. М. Управління ризиками банків: монографія. Том 2. Суми, 2012. 299 с.

51. Про затвердження Правил здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України в 2023 р.: наказ Прав. НБУ від 16 серп. 2023. № 100. 2023.

52. Соляр В. В. Кредит в умовах модернізації діяльності банків: монографія. Харків, 2019. 234 с.

53. Мостовенко Н. А., Коробчук Т. І. Кредитний менеджмент: навч. посіб. Луцьк, 2016. 280 с.

54. Біляєва В. Ю. Оптимізація управління кредитним ризиком банку на основі методу Монте-Карло. ХНЕУ ім. С. Кузнеця. *Управління розвитком*. 2013. №20. С. 42-44.

55. Веб-портал Київської школи економіки URL: <https://kse.ua/ua/> (дата звернення: 03.11.2023).

56. Прямі збитки житлового фонду від війни. Forbes.ua: веб-сайт. URL: <https://forbes.ua/news/pryami-zbitki-zhitlovogo-fondu-vid-viyni-perevishchili-54-mlrd-kse-27062023-14436> (дата звернення: 03.11.2023).

57. Міщенко В., Міщенко С. Стратегічні підходи до управління ризиками функціонування нежиттєздатних банків і обслуговування проблемних активів. *Вісник Київського національного університету ім. Тарса Шевченка*. № 10 (163). 2014. С. 40-46. URL: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/11/163_40-46.pdf (дата звернення: 03.11.2023).

58. Олійник А. В. Проблемні банки та методи їх врегулювання в механізмі протидії банкрутству. *Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова*. 2013. Т. 18, № 2 (3). С. 159-163.

59. Жмурко І. В. Основні напрями підвищення ефективності Банківського кредитування в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017, № 15. С. 519-524.

60. Філіппов В. Ю. Напрями покращення фінансового стану банківських установ. *Український журнал прикладної економіки*. 2016. Том 1, № 4. С. 129-138. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/16621/1/15.pdf> (дата звернення: 03.11.2023).

61. Петрук О.М. Банківська справа: навч. Посіб / за ред. Ф. Ф. Бутинця. Київ, Кондор, 2007. 466 с.

62. Труш І. Є. Основні методи оцінки кредитного ризику банку в системі управління ним. *Ефективна економіка*. 2014. № 9. С. 12-15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_9_38 (дата звернення: 03.11.2023).

63. Серик Ю. В. Управління кредитним портфелем банку. *Економіка і управління*. 2012. № 4. С. 70-75. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_7\(3\)__30](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_7(3)__30) (дата звернення: 03.11.2023).

64. Молдавська О. В. Статистична оцінка якості кредитної діяльності банків України *Фінанси та банківська справа. Проблеми економіки*. 2013. № 1. С. 282-288.

65. Болгар Т. М. Управління проблемними кредитами вітчизняних банків у сучасних умовах господарювання. *Бізнесінформ*. 2014, № 1. С. 248-255.

66. Літвін Я. А. Проблемні аспекти банківського кредитування в кризових умовах фінансового ринку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. № 7. В. 2. С. 71-73. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/7_2_2016ua/20.pdf (дата звернення: 03.11.2023).

67. Малащук Д. В. Аналіз факторів формування валютного курсу. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2012. № 6. С. 83-86. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2012_6_16 (дата звернення: 03.11.2023).

68. Збитки через простій суден у чергах "зернового коридору". *Interfax – Україна: веб-сайт*. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/912200.html> (дата звернення: 03.11.2023).

69. Гребенюк Л. А. Основи формування кредитних стратегії банку. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 2. С. 208-213.

70. Minguez F. "Bad banks" and their role in the deleveraging process. *Investing in distressed debt in Europe: the TMA handbook for practitioners*. 2016 15 p. URL: <https://www.cuatrecasas.com/resources/publication-5f6864394bb59.pdf?v1.57.0.1.20230727> (Last accessed 20.09.2023).

ДОДАТОК А

Звіт АТ КБ «ПриватБанк» про фінансовий стан за 2020-2022 роки

Роки	2022	2021	2020
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	96 380	52 835	49 911
Кредити та аванси банкам	103 837	26 243	25 059
Кредити та аванси клієнтам	68 084	68 218	55 021
Інвестиції цінні папери в т.ч.:	239 752	222 074	221 661
– за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	95 716	93 096	100 750
– за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	143 920	129 074	119 196
– за амортизованою собівартістю	116	107	1 715
Поточні податкові активи	9 079	9 078	6 660
Відстрочені податкові активи	1 100	–	–
Інвестиції в дочірні підприємства	30	30	30
Інвестиційна нерухомість	2 155	1 989	2 933
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	1 389	1 288	953
Основні засоби	5 228	6 074	6 689
Інші фінансові активи	4 309	2 644	3 448
Інші нефінансові активи	9 189	9 713	10 128
Непоточні активи утримані для продажу або виплати власникам	64	7	32
Загальна сума активів	540 401	401 296	382 525
Зобов'язання			
Кошти банків		3	2
Кошти клієнтів	471 970	325 303	312 708
Інші залучені кошти	128	–	–
Відстрочені податкові зобов'язання	–	159	146
Інші фінансові зобов'язання	2 634	3 770	4 059
Забезпечення у т.ч.:	5 804	3 651	10 687
– резерви за кредитними зобов'язаннями	1 280	373	329
– інше забезпечення	4 524	3 278	10 358
Інші нефінансові зобов'язання	2 271	1 795	2 098
Загальна сума зобов'язань	482 807	334 681	329 700
Власний капітал			
Статутний капітал	206 060	206 060	206 060
Емісійний дохід	23	23	23
Результат від операції з акціонером	12 174	12 174	12 174
Інші резерви	-15 168	-4 091	-2 248
Резервні та інші фонди банку	11 449	9 696	8 481
Накопичений дефіцит	-156 749	-157 247	-171 665
Загальна сума власного капіталу	57 789	66 615	52 825
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань	540 596	401 296	382 525

ДОДАТОК Б

Звіт АТ КБ «ПриватБанк» про прибуток або збиток за 2020-2022 роки

Роки	2022	2021	2020
Процентні доходи в т.ч.:	43 686	35 854	33 563
- процентний дохід, обчислений методом ефективного відсотка	38 905	30 870	28 547
- інші процентні доходи	4 781	4 984	5 016
Процентні витрати	-3 768	-6 537	-11 961
Чистий процентний дохід	39 918	29 317	21 602
Збиток від зменшення корисності	-15 396	-856	-1 809
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності	24 522	28 317	19 793
Комісійні доходи	32 945	35 057	27 649
Комісійні витрати	-12 505	-11 840	-8 888
Чистий прибуток від операцій іноземною валютою	14 655	3 226	3 103
Чистий прибуток від переоцінки іноземної валюти	-7 760	1 017	-7 460
Чистий прибуток від операцій з борговими фінансовими інструментами	119	32	8
Чистий прибуток від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю	2 608	-7 666	16 045
Чистий прибуток від переоцінки об	267	-873	-256
Витрати на виплати працівникам	-10 096	-8 904	-8 192
Амортизаційні витрати	-1 970	-2 183	-1 791
Інші адміністративні та операційні витрати в т.ч.:	-10 473	-2 348	-16 681
– розформування резерву під юридичні ризики	-885	6 464	-8 539
– адміністративні та операційні витрати	-9 588	-8 812	-8 142
Інші доходи	2 815	1 286	1 200
Інші збитки від модифікації фінансових активів	-458	-111	-104
Доходи які виникають під час первісного визначення фінансових активів за процентною ставкою	-1	-164	-6
Прибуток від припинення визнання фінансових активів	4	77	–
Прибуток до оподаткування	34 672	35 067	24 296
Витрати на сплату податку	-4 474	-17	6
Прибуток за рік	30 198	35 050	24 302

ДОДАТОК В

Звіт АТ КБ «ПриватБанк» про сукупний дохід за 2020-2022 роки

Роки	2022	2021	2020
Прибуток за рік	30 198	35 050	24 302
Інший сукупний дохід:			
Статті, які будуть рекласифіковані та визначаються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід:			
– прибуток (збиток) від фінансових активів	-14 139	-1 758	-1 649
– коригування перекласифікації фінансових активів	-119	-32	-8
– зміни у резерві під очікувані кредитні збитки	3 453	–	–
– податок на прибуток, що відноситься до фінансових активів	-207	-2	-6
Статті, які не будуть рекласифіковані:			
Будівлі та земля:			
– інший сукупний дохід до оподаткування	34	-32	139
– податок на прибуток, що відноситься до змін у дооцінці у складі іншого сукупного доходу	-6	6	-25
Загальна сума іншого сукупного доходу	-10 984	-1 818	-1 549
Загальна сума сукупного доходу	19 214	33 232	22 753

**Декларація академічної доброчесності
здобувача вищої освіти ЗНУ**

Я, Ганюков Дмитро Іванович, студент 2 курсу, денної форми навчання, економічного факультету, спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», освітньої програми «Фінанси і кредит», адреса електронної пошти: dimonmt3@gmail.com,

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Управління кредитним портфелем АТ КБ «ПриватБанк» в сучасних умовах» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування роботи в базі даних цієї системи.

Дата

Підпис

Ганюков Д. І

Дата

Підпис

Кисільова І. Ю.